

<i>Rodzaj dokumentu:</i>	Osiągnięcia uczniów kończących VIII klasę szkoły podstawowej. Sprawozdanie za rok 2023 WOJEWÓDZTWO ZACHODNIOPOMORSKIE
<i>Egzamin:</i>	Egzamin ósmoklasisty
<i>Przedmiot:</i>	Język polski
<i>Termin egzaminu:</i>	23 maja 2023 r.
<i>Data publikacji dokumentu:</i>	19 września 2023 r.

Opracowanie

Wioletta Łakoma-Sabat (Centralna Komisja Egzaminacyjna)
Bożena Mrugalska (Okręgowa Komisja Egzaminacyjna we Wrocławiu)
Joanna Wawrowska (Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Gdańsku)

Redakcja

dr Wioletta Kozak (Centralna Komisja Egzaminacyjna)
dr Marcin Smolik (Centralna Komisja Egzaminacyjna)

Opracowanie techniczne

Andrzej Kaptur (Centralna Komisja Egzaminacyjna)

Współpraca

Agata Wiśniewska (Centralna Komisja Egzaminacyjna)
Beata Dobrosielska (Centralna Komisja Egzaminacyjna)
Mariola Jaśniewska (Centralna Komisja Egzaminacyjna)
Pracownie ds. Analiz Wyników Egzaminacyjnych okręgowych komisji egzaminacyjnych

Centralna Komisja Egzaminacyjna
ul. Józefa Lewartowskiego 6, 00-190 Warszawa
tel. 22 536 65 00, fax 22 536 65 04
e-mail: sekretariat@cke.gov.pl
www.cke.gov.pl

Opracowanie dla województwa zachodniopomorskiego

Małgorzata Lembicz
Małgorzata Pastusiak
Anna Sperling
Wioleta Śmigielska

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Poznaniu

ul. Gronowa 22, 61-655 Poznań
tel. 61 854 01 60, fax 61 852 14 41
e-mail: sekretariat@oke.poznan.pl
www.oke.poznan

Spis treści

1. Opis arkusza standardowego	5
2. Dane dotyczące populacji uczniów	5
3. Przebieg egzaminu	6
4. Podstawowe dane statystyczne	7
Komentarz	17
Podstawowe informacje o arkuszach dostosowanych	61

1. Opis arkusza standardowego

W roku 2023 egzamin ósmoklasisty z języka polskiego był przeprowadzany na podstawie wymagań egzaminacyjnych określonych w rozporządzeniu w sprawie wymagań egzaminacyjnych dla egzaminu ósmoklasisty¹.

Uczniowie bez dysfunkcji oraz uczniowie ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się rozwiązywali zadania zawarte w arkuszu standardowym. Arkusz standardowy zawierał 19 zadań. Za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań można było uzyskać maksymalnie 45 punktów. Arkusz składał się z dwóch części. Pierwsza część zawierała 18 zadań zorganizowanych wokół dwóch tekstów zamieszczonych w arkuszu: tekstu literackiego (fragment *Balladyny* Juliusza Słowackiego) oraz tekstu nieliterackiego (*Odblokuj swój talent* Jolanty Marii Berent). Zadania otwarte w tej części arkusza sprawdzały m.in. znajomość treści i problematyki wybranych lektur obowiązkowych oraz umiejętność interpretacji tekstu kultury – plakatu do spektaklu *Balladyna*, a także napisania zaproszenia. W drugiej części arkusza uczeń wybierał jeden z dwóch tematów wypracowania: rozprawkę albo opowiadanie.

2. Dane dotyczące populacji uczniów

TABELA 1. UCZNIOWIE ROZWIĄZUJĄCY ZADANIA W ARKUSZU STANDARDOWYM

Liczba uczniów		19 987
Uczniowie	bez dysleksji rozwojowej	17 567
	z dysleksją rozwojową	2 420
	dziewczęta	9 954
	chłopcy	10 033
	ze szkół na wsi	4 492
	ze szkół w miastach do 20 tys. mieszkańców	5 166
	ze szkół w miastach od 20 tys. do 100 tys. mieszkańców	4 310
	ze szkół w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców	6 019
	ze szkół publicznych	19 044
	ze szkół niepublicznych	943

Z egzaminu zwolniono 31 uczniów – laureatów i finalistów olimpiad przedmiotowych oraz laureatów konkursów przedmiotowych o zasięgu wojewódzkim lub ponadwojewódzkim.

¹ Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 15 lipca 2022 r. w sprawie wymagań egzaminacyjnych dla egzaminu ósmoklasisty przeprowadzanego w roku szkolnym 2022/2023 i 2023/2024 (poz. 1591).

TABELA 2. UCZNIOWIE ROZWIĄZUJĄCY ZADANIA W ARKUSZACH DOSTOSOWANYCH

Uczniowie	z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera	304
	słabowidzący i niewidomi	41
	słabosłyszący i niesłyszący	67
	z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim	297
	z afazją	48
	z niepełnosprawnością ruchową spowodowaną mózgowym porażeniem dziecięcym	6
	z niepełnosprawnościami sprzężonymi	17
	o których mowa w art. 165 ust. 1 ustawy ² (cudzoziemcy)	309
	o których mowa w art. 2 ust. 1 ustawy ³ (obywatele Ukrainy)	804
	z zaburzeniem widzenia barw	4
Ogółem	1 897	

3. Przebieg egzaminu

TABELA 3. INFORMACJE DOTYCZĄCE PRZEBIEGU EGZAMINU

Termin egzaminu	23 maja 2023 r.		
Czas trwania egzaminu	120 minut dla uczniów rozwiązujących zadania w arkuszu standardowym lub czas przedłużony zgodnie z przyznanym dostosowaniem		
Liczba szkół	474		
Liczba zespołów egzaminatorów	7		
Liczba egzaminatorów	127		
Liczba obserwatorów ⁴ (§ 7 ust. 1)	17		
Liczba unieważnień ⁵	art. 44zzv pkt 1	stwierdzenia niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez ucznia	-
	art. 44zzv pkt 2	wniesienia lub korzystania przez ucznia w sali egzaminacyjnej z urządzenia telekomunikacyjnego	-
	art. 44zzv pkt 3	zakłócania przez ucznia prawidłowego przebiegu egzaminu ósmoklasisty	-
	art. 44zzw ust. 1	stwierdzenia podczas sprawdzania pracy niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez ucznia	-
	art. 44zzy ust. 7	stwierdzenia naruszenia przepisów dotyczących przeprowadzania egzaminu ósmoklasisty	1
	art. 44zzy ust. 10	niemożności ustalenia wyniku (np. zaginięcie karty odpowiedzi)	-
	inne (np. złe samopoczucie ucznia)		
Liczba wglądów ⁴ (art. 44zzz ust. 1)	74		

² Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. *Prawo oświatowe* (Dz.U. z 2021 r. poz. 1082, z późn. zm.).

³ Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (Dz.U. z 2022 r. poz. 583, z późn. zm.).

⁴ Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 2 sierpnia 2022 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania egzaminu ósmoklasisty (poz. 1636).

⁵ Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. z 2022 r. poz. 2230).

4. Podstawowe dane statystyczne

Wyniki uczniów

WYKRES 1. ROZKŁAD WYNIKÓW UCZNIÓW

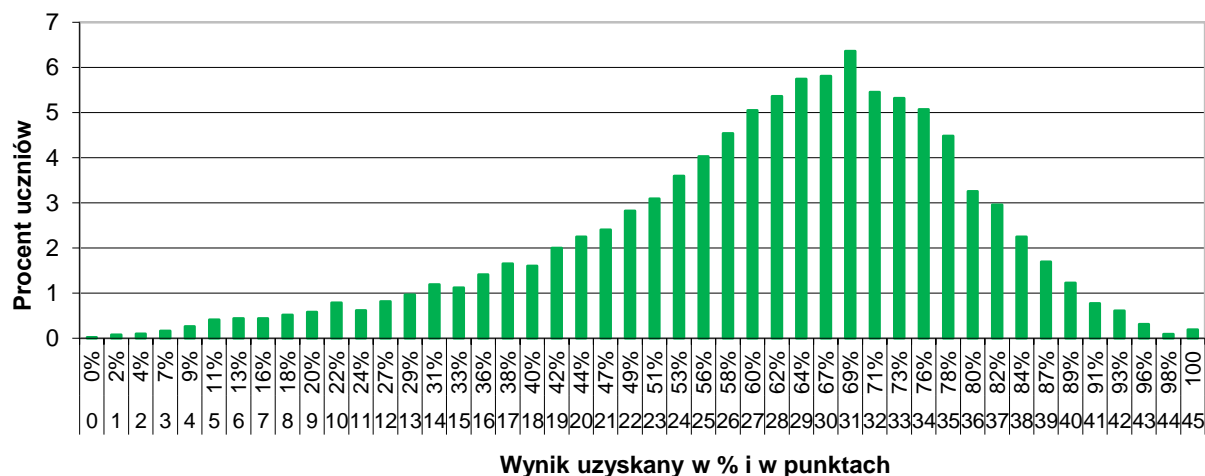

TABELA 4. WYNIKI UCZNIÓW – PARAMETRY STATYSTYCZNE

Liczba uczniów	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
19 987	0	100	64	69	61,27	17,43

Wyniki uczniów w procentach, odpowiadające im wartości centyli i wyniki na skali staninowej

TABELA 5. WYNIKI UCZNIÓW W PROCENTACH, ODPOWIADAJĄCE IM WARTOŚCI CENTYLI I WYNIKI NA SKALI STANINOWE

Język polski					
wynik procentowy	wartość centyla	stanin	wynik procentowy	wartość centyla	stanin
0	1	1	51	22	3
2	1		53	25	
4	1		56	28	4
7	1		58	32	
9	1		60	36	
11	2		62	40	
13	2		64	45	5
16	3		67	51	
18	3		69	56	
20	4		71	62	
22	4		73	68	6
24	5		76	74	
27	6		78	79	
29	6		2	80	84
31	7	82		88	
33	8	84		91	
36	9	87		94	8
38	11	89		96	
40	12	91		98	
42	14	93		99	
44	15	3	96	100	9
47	17		98	100	
49	19		100	100	

W tabeli 5. przedstawiono wyniki procentowe uczniów i odniesiono je do wartości centyla i odpowiadającego im stanina. Wyniki w skali centylowej i staninowej umożliwiają porównanie wyniku ucznia z wynikami uczniów w całym kraju. Na przykład, jeśli uczeń z języka polskiego uzyskał 76% punktów możliwych do zdobycia (wynik procentowy), to oznacza, że jego wynik jest taki sam lub wyższy od wyniku 74% wszystkich zdających (wynik centylowy), a niższy od wyniku 26% zdających i znajduje się on w 6. staninie.

Średnie wyniki szkół⁶ na skali staninowej

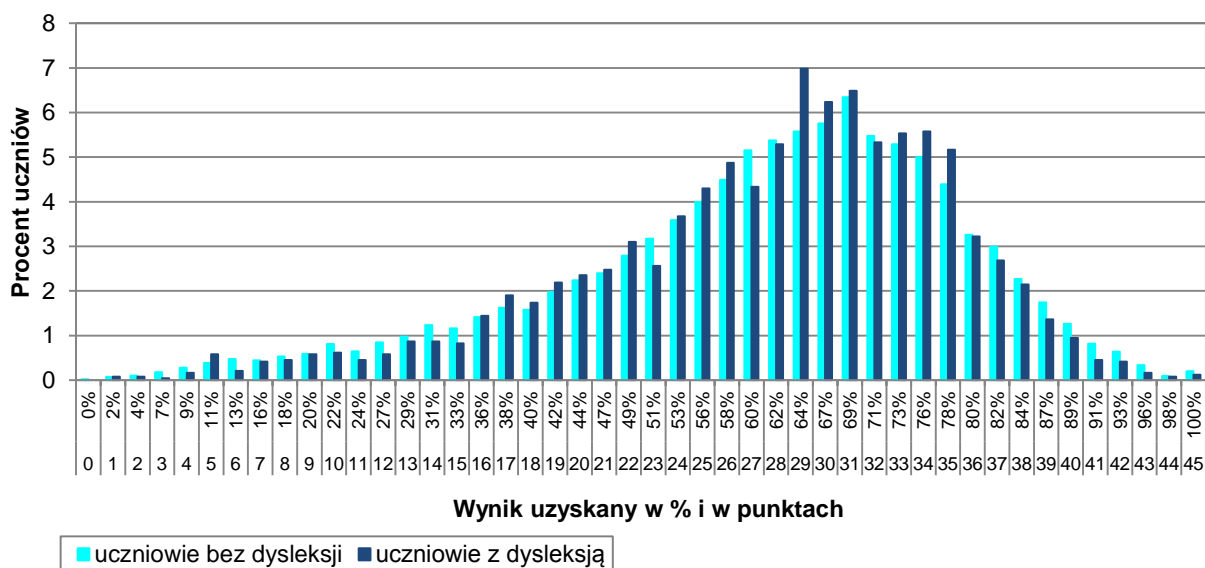
TABELA 6. WYNIKI SZKÓŁ NA SKALI STANINOWEJ

Stanin	Przedział wyników (w %)
1	6–48
2	49–55
3	56–59
4	60–63
5	64–67
6	68–70
7	71–74
8	75–78
9	79–95

Skala staninowa umożliwia porównywanie średnich wyników szkół w poszczególnych latach. Uzyskanie w kolejnych latach takiego samego średniego wyniku w procentach nie oznacza tego samego poziomu osiągnięć.

Wyniki uczniów bez dysleksji oraz uczniów z dysleksją rozwojową

WYKRES 2. ROZKŁADY WYNIKÓW UCZNIÓW BEZ DYSLEKSJI ORAZ UCZNIÓW Z DYSLEKSJĄ ROZWOJOWĄ

⁶ Ilekców w niniejszym sprawozdaniu jest mowa o wynikach szkół w 2023 roku, przez szkołę należy rozumieć każdą placówkę, w której liczba uczniów przystępujących do egzaminu była nie mniejsza niż 5. Wyniki szkół obliczono na podstawie wyników uczniów, którzy wykonywali zadania z arkusza OPOP-100-2305.

TABELA 7.

WYNIKI UCZNIÓW BEZ DYSLEKSJI ORAZ UCZNIÓW Z DYSLEKSJĄ ROZWOJOWĄ – PARAMETRY STATYSTYCZNE

	Liczba uczniów	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
Uczniowie bez dysleksji	17 567	0	100	64	69	61,24	17,56
Uczniowie z dysleksją rozwojową	2 420	2	100	64	64	61,52	16,50

Wyniki dziewcząt i chłopców

WYKRES 3. ROZKŁADY WYNIKÓW DZIEWCZĄT I CHŁOPCÓW

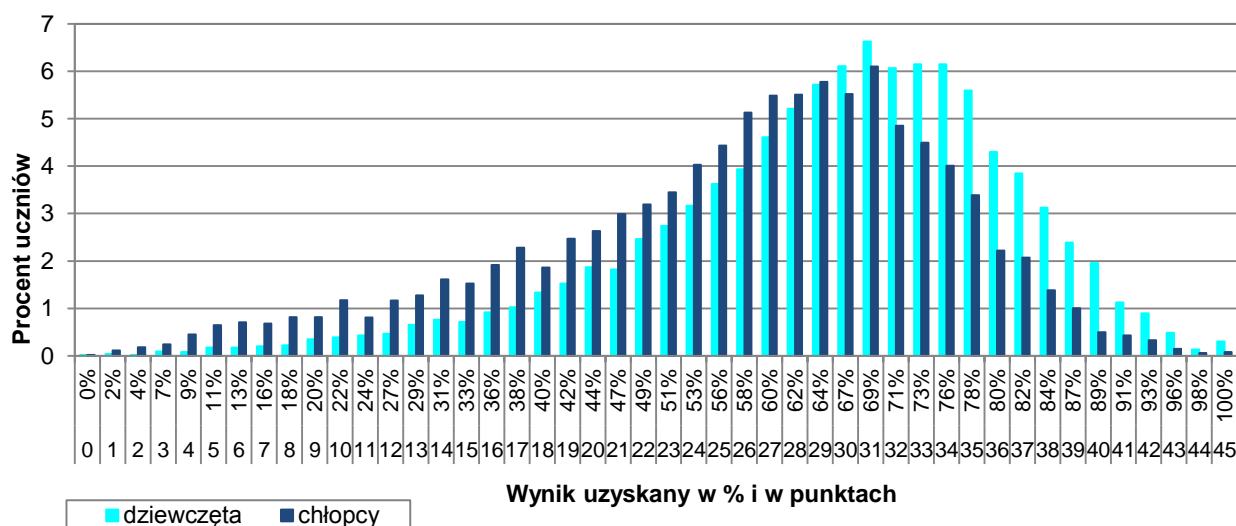

TABELA 8.

WYNIKI DZIEWCZĄT I CHŁOPCÓW – PARAMETRY STATYSTYCZNE

Płeć	Liczba uczniów	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
Dziewczęta	9 954	0	100	67	69	65,29	15,91
Chłopcy	10 033	0	100	60	69	57,29	17,96

Wyniki uczniów a wielkość miejscowości

TABELA 9. WYNIKI UCZNIÓW W ZALEŻNOŚCI OD LOKALIZACJI SZKOŁY – PARAMETRY STATYSTYCZNE

	Liczba uczniów	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
Wieś	4 492	0	100	62	69	59,78	16,93
Miasto do 20 tys. mieszkańców	5 166	0	100	62	62	59,30	17,32
Miasto od 20 tys. do 100 tys. mieszkańców	4 310	2	100	64	69	61,00	17,87
Miasto powyżej 100 tys. mieszkańców	6 019	2	100	67	73	64,27	17,18

Wyniki uczniów szkół publicznych i szkół niepublicznych

TABELA 10. WYNIKI UCZNIÓW SZKÓŁ PUBLICZNYCH I SZKÓŁ NIEPUBLICZNYCH – PARAMETRY STATYSTYCZNE

	Liczba uczniów	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
Szkoła publiczna	19 044	0	100	64	69	61,27	17,25
Szkoła niepubliczna	943	2	100	67	69	61,36	20,79

Poziom wykonania zadań

TABELA 11. POZIOM WYKONANIA ZADAŃ

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024			
Numer zadania	Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe	Poziom wykonania zadania (%)
1.	I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich [...]. 2. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej [...].	2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń: 3) wyszukuje w tekście potrzebne informacje [...]. Lektura obowiązkowa: Juliusz Słowacki, <i>Balladyna</i> .	65
2.	I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich [...]. 2. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej [...].	2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń: 7) wyciąga wnioski wynikające z przesłanek zawartych w tekście [...]. Lektura obowiązkowa: Juliusz Słowacki, <i>Balladyna</i> .	62
3.	I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich [...]. 2. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej [...].	2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń: 3) wyszukuje w tekście potrzebne informacje [...]. Lektura obowiązkowa: Juliusz Słowacki, <i>Balladyna</i> .	81
4.	I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich [...]. 2. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej [...].	2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń: 9) porządkuje informacje w zależności od ich funkcji w przekazie. Lektura obowiązkowa: Juliusz Słowacki, <i>Balladyna</i> .	69
5.	I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich [...]. 2. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej [...].	2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń: 5) wyszukuje w tekście informacje wyrażone wprost i pośrednio (ukryte). Lektura obowiązkowa: Juliusz Słowacki, <i>Balladyna</i> .	83
6.	I. Kształcenie literackie i kulturowe. 2. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej [...] oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.	1. Czytanie utworów literackich. Uczeń: 1) rozpoznaje rodzaje literackie: [...] dramat; określa cechy charakterystyczne [...]. Lektura obowiązkowa: Juliusz Słowacki, <i>Balladyna</i> .	84
7.	I. Kształcenie literackie i kulturowe. 2. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej [...] oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.	1. Czytanie utworów literackich. Uczeń: 1) rozpoznaje rodzaje literackie: [...] dramat. Lektury obowiązkowe: Adam Mickiewicz, <i>Pan Tadeusz</i> , <i>Dziady cz. II</i> , <i>Śmierć Pułkownika</i> , <i>Reduta Ordona</i> .	73
8.	II. Kształcenie językowe. 4. Kształcenie umiejętności poprawnego pisania zgodnego z zasadami pisowni polskiej.	4. Ortografia i interpunkcja. Uczeń: 7) poprawnie używa znaków interpunkcyjnych [...].	78
9.	II. Kształcenie językowe. 2. Rozwijanie rozumienia twórczego i sprawczego charakteru działań językowych [...]. IV. Samokształcenie. 3. Rozwijanie umiejętności rzetelnego korzystania ze źródeł wiedzy [...].	2. Zróżnicowanie języka. Uczeń: 3) zna sposoby wzbogacania słownictwa. IV. Samokształcenie. Uczeń: 1) rzetelnie [...] korzysta z informacji.	63

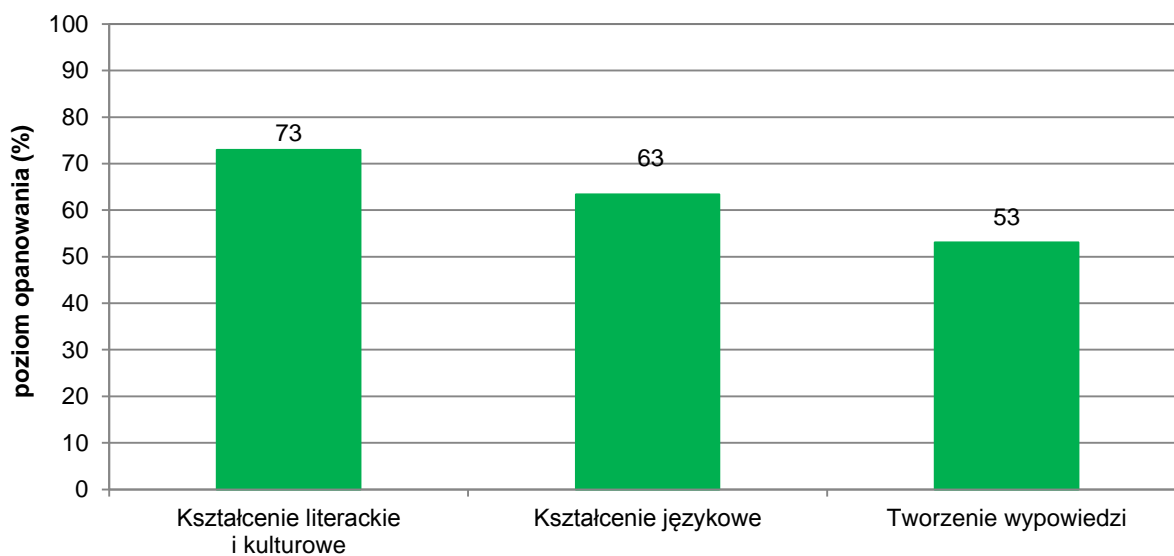
10.	I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia [...] innych tekstów kultury. 2. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej [...].	2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń: 11) interpretuje dzieła sztuki [...]. Lektura obowiązkowa: Juliusz Słowacki, <i>Balladyna</i> .	86
11.	I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia [...] innych tekstów kultury. III. Tworzenie wypowiedzi. 1. Rozwijanie umiejętności wypowiadania się w określonych formach wypowiedzi pisemnych.	2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń: 1) określa temat i główną myśl tekstu. 2. Mówienie i pisanie. Uczeń: 3) wykonuje przekształcenia na tekście cudzym [...] streszcza [...].	59
12.	I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia [...] innych tekstów kultury.	2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń: 3) wyszukuje w tekście potrzebne informacje [...]; 7) wyciąga wnioski wynikające z przesłanek zawartych w tekście (w tym rozpoznaje w nim prawdę i fałsz).	77
13.	I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia [...] innych tekstów kultury.	2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń: 3) wyszukuje w tekście potrzebne informacje [...].	78
14.	I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia [...] innych tekstów kultury. III. Tworzenie wypowiedzi. 4. Poznawanie podstawowych zasad retoryki, w szczególności argumentowania [...].	2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń: 15) znajduje w tekstach współczesnej kultury popularnej nawiązania do tradycyjnych wątków [...] kulturowych. 1. Elementy retoryki. Uczeń: 4) wykorzystuje znajomość zasad formułowania [...] argumentów przy tworzeniu [...] innych tekstów argumentacyjnych.	51
15.	I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia [...] innych tekstów kultury. III. Tworzenie wypowiedzi. 4. Poznawanie podstawowych zasad retoryki, w szczególności argumentowania [...].	2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń: 3) wyszukuje w tekście potrzebne informacje [...]. 1. Elementy retoryki. Uczeń: 4) wykorzystuje znajomość zasad formułowania [...] argumentów przy tworzeniu [...] innych tekstów argumentacyjnych.	80
16.	I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich i innych tekstów kultury. III. Tworzenie wypowiedzi. 4. Poznawanie podstawowych zasad retoryki, w szczególności argumentowania [...].	2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń: 15) znajduje w tekstach współczesnej kultury popularnej ([...]) nawiązania do tradycyjnych wątków literackich [...]. Lektury obowiązkowe. 1. Elementy retoryki. Uczeń: 1) funkcjonalnie wykorzystuje środki retoryczne oraz rozumie ich oddziaływanie na odbiorcę; 4) wykorzystuje znajomość zasad formułowania [...] argumentów przy tworzeniu [...] innych tekstów argumentacyjnych.	72
17.	II. Kształcenie językowe. 2. Rozwijanie rozumienia twórczego i sprawczego charakteru działań językowych [...]. 4. Kształcenie umiejętności poprawnego pisania zgodnego z zasadami pisowni polskiej.	1. Gramatyka języka polskiego. Uczeń: 3) poprawnie stopniuje [...] przysłówki [...]. 4. Ortografia i interpunkcja. Uczeń: 5) zna zasady pisowni [...] partykuły „nie” z różnymi częściami mowy.	50

18.	Treść i forma	III. Tworzenie wypowiedzi. 1. Rozwijanie umiejętności wypowiedzania się w określonych formach wypowiedzi pisemnych.	2. Mówienie i pisanie. Uczeń: 2) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: zaproszenie [...].	74	58
	Poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna	II. Kształcenie językowe. 4. Kształcenie umiejętności poprawnego pisania zgodnego z zasadami pisowni polskiej.	4. Ortografia i interpunkcja. Uczeń: 1) pisze poprawnie pod względem ortograficznym; 7) poprawnie używa znaków interpunkcyjnych [...].	24	
19.	Realizacja tematu wypowiedzi	I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich [...]. 2. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej i światowej [...]. 3. Kształtowanie umiejętności uczestniczenia w kulturze polskiej i europejskiej [...]. III. Tworzenie wypowiedzi. 1. Rozwijanie umiejętności wypowiedzania się w określonych formach wypowiedzi pisemnych.	1. Czytanie utworów literackich. Uczeń: 15) określa w poznawanych tekstach problematykę egzystencjalną i poddaje ją refleksji. Lektury obowiązkowe. 2. Mówienie i pisanie. Uczeń: 2) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: [...] rozprawka, opowiadanie [...].	85	52
	Elementy retoryczne / Elementy twórcze	III. Tworzenie wypowiedzi. 1. Rozwijanie umiejętności wypowiedzania się w określonych formach wypowiedzi pisemnych. 4. Poznanie podstawowych zasad retoryki, w szczególności argumentowania [...].	1. Elementy retoryki. Uczeń: 1) funkcjonalnie wykorzystuje środki retoryczne oraz rozumie ich oddziaływanie na odbiorcę; 2) gromadzi i porządkuje materiał rzeczowy potrzebny do tworzenia wypowiedzi [...]; 3) tworzy wypowiedź, stosując odpowiednią dla danej formy gatunkowej kompozycję oraz zasady spójności językowej między akapitami; rozumie rolę akapitów jako spójnych całości myślowych w tworzeniu wypowiedzi pisemnych oraz stosuje rytm akapitowy (przeplatanie akapitów dłuższych i krótszych); 4) wykorzystuje znajomość zasad tworzenia tezy i hipotezy oraz argumentów przy tworzeniu rozprawki [...]; 5) odróżnia przykład od argumentu; 6) przeprowadza wnioskowanie jako element wyводу argumentacyjnego; 7) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie. 2. Mówienie i pisanie. Uczeń: 2) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: [...] rozprawka, opowiadanie [...].	57	

	Kompetencje literackie i kulturowe	I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich [...]. 2. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej i światowej [...]. 3. Kształtowanie umiejętności uczestniczenia w kulturze polskiej i europejskiej [...].	1. Czytanie utworów literackich. Uczeń: 15) określa w poznawanych tekstach problematykę egzystencjalną i poddaje ją refleksji; 20) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty [...]. Lektury obowiązkowe.	70	
	Kompozycja tekstu	III. Tworzenie wypowiedzi. 1. Rozwijanie umiejętności wypowiadania się w określonych formach wypowiedzi pisemnych. 3. Rozwijanie umiejętności stosowania środków stylistycznych, dbałości o estetykę tekstu oraz umiejętności organizacji tekstu.	1. Elementy retoryki. Uczeń: 2) gromadzi i porządkuje materiał rzeczowy potrzebny do tworzenia wypowiedzi [...]; 3) tworzy wypowiedź, stosując odpowiednią dla danej formy gatunkowej kompozycję oraz zasady spójności językowej między akapitami; rozumie rolę akapitów jako spójnych całości myślowych w tworzeniu wypowiedzi pisemnych oraz stosuje rytm akapitowy (przeplatanie akapitów dłuższych i krótszych); 4) wykorzystuje znajomość zasad tworzenia tezy i hipotezy oraz argumentów przy tworzeniu rozprawki [...]; 5) odróżnia przykład od argumentu; 6) przeprowadza wnioskowanie jako element wyводу argumentacyjnego. 2. Mówienie i pisanie. Uczeń: 2) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: [...] rozprawka, opowiadanie [...].	74	
	Styl	III. Tworzenie wypowiedzi. 1. Rozwijanie umiejętności wypowiadania się w określonych formach wypowiedzi pisemnych. 3. Rozwijanie umiejętności stosowania środków stylistycznych, dbałości o estetykę tekstu oraz umiejętności organizacji tekstu.	1. Elementy retoryki. Uczeń: 3) tworzy wypowiedź, stosując odpowiednią dla danej formy gatunkowej kompozycję oraz zasady spójności językowej między akapitami; rozumie rolę akapitów jako spójnych całości myślowych w tworzeniu wypowiedzi pisemnych oraz stosuje rytm akapitowy (przeplatanie akapitów dłuższych i krótszych). 2. Mówienie i pisanie. Uczeń: 2) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: [...] rozprawka, opowiadanie [...].	82	
	Język	II. Kształcenie językowe. 2. Rozwijanie rozumienia twórczego i sprawczego charakteru działań językowych oraz formowanie odpowiedzialności za własne zachowania językowe.	3. Komunikacja językowa i kultura języka. Uczeń: 2) rozróżnia normę językową wzorcową oraz użytkową i stosuje się do nich; 4) świadomie posługuje się różnymi formami językowymi [...].	13	

	Ortografia	II. Kształcenie językowe. 2. Rozwijanie rozumienia twórczego i sprawczego charakteru działań językowych oraz formowanie odpowiedzialności za własne zachowania językowe.	4. Ortografia i interpunkcja. Uczeń: 1) pisze poprawnie pod względem ortograficznym.	30
	Interpunkcja	II. Kształcenie językowe. 2. Rozwijanie rozumienia twórczego i sprawczego charakteru działań językowych oraz formowanie odpowiedzialności za własne zachowania językowe.	4. Ortografia i interpunkcja. Uczeń: 7) poprawnie używa znaków interpunkcyjnych [...].	12

Średnie wyniki uczniów w zakresie poszczególnych obszarów umiejętności

WYKRES 4. ŚREDNIE WYNIKI UCZNIÓW W ZAKRESIE POSZCZEGÓLNYCH OBSZARÓW UMIEJĘTNOŚCI

Komentarz opracowany na podstawie wyników krajowych

Na tegorocznym egzaminie ósmoklasisty z języka polskiego uczniowie rozwiązywali zadania zamknięte i otwarte obejmujące treści zapisane w wymaganiach egzaminacyjnych. Zadania sprawdzały stopień opanowania umiejętności zawartych w wymaganiach ogólnych i szczegółowych.

Arkusze składały się z dwóch części. Pierwsza zawierała 2 wiązki zadań – łącznie 18 zadań – skupionych wokół tekstów zamieszczonych w arkuszu – tekstu literackiego oraz tekstu nieliterackiego. Druga część to wypracowanie.

Pierwsza wiązka (zadania 1.–8. oraz zadanie 10.) odnosiła się do fragmentu utworu Juliusza Słowackiego pt. *Balladyna*. Zadania sprawdzały nie tylko znajomość lektury obowiązkowej, ale także stopień opanowania umiejętności z zakresu czytania utworów literackich, odbioru tekstów kultury oraz kształcenia językowego.

Druga wiązka (zadania 11.–15.) odnosiła się do tekstu *Odblokuj swój talent*, którego autorką jest Jolanta Maria Berent. Zadania sprawdzały umiejętność odbioru tekstów kultury, umiejętność wnioskowania i argumentowania oraz kompetencje z zakresu kształcenia językowego.

W arkuszu znalazły się również zadania wymagające od uczniów umiejętności wykorzystania definicji słownikowej (zadanie 9.), sprawdzające znajomość lektur obowiązkowych (zadanie 16.) oraz umiejętność tworzenia formy użytkowej – zaproszenia (zadanie 18.).

Zadania w obu wiązkach sprawdzały umiejętności zapisane przede wszystkim w trzech obszarach podstawy programowej: *Kształcenie literackie i kulturowe*, *Kształcenie językowe*, *Tworzenie wypowiedzi*.

W drugiej części arkusza uczeń wybierał jeden z dwóch tematów wypracowania: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym – *Czy zgadzasz się ze stwierdzeniem, że to, jakimi jesteśmy ludźmi, zależy od nas samych? Napisz rozprawkę, w której przedstawisz swoje stanowisko. W uzasadnieniu odwołaj się do lektury obowiązkowej oraz do innego utworu literackiego* albo wypowiedź o charakterze twórczym – *Napisz opowiadanie o Twoim spotkaniu z bohaterem wybranej lektury obowiązkowej. Wasza wspólna przygoda przekona Cię, że swój cel osiąga ten, kto wytrwale do niego dąży. Wypracowanie powinno dowodzić, że dobrze znasz wybraną lekturę obowiązkową. Pisemna wypowiedź zdającego powinna liczyć co najmniej 200 wyrazów.*

Umiejętność czytania utworów literackich i odbioru tekstów kultury

Umiejętność czytania utworów literackich i odbioru tekstów kultury na tegorocznym egzaminie ósmoklasisty z języka polskiego była sprawdzana za pomocą zadań zamkniętych różnego typu oraz zadań otwartych krótkiej i rozszerzonej odpowiedzi.

Umiejętność ta badana była w przeważającej części w oparciu o znajomość fragmentu i całej lektury *Balladyna* Juliusza Słowackiego – za pomocą zadań zamkniętych: 1., 2., 3. oraz zadań otwartych: 4. i 5. Dwa zadania – 6. i 7. – badające umiejętność czytania utworów literackich – wymagały od zdających rozpoznania cech charakterystycznych świata przedstawionego *Balladyny* jako dramatu oraz rozpoznania rodzaju literackiego, do którego należy utwór Juliusza Słowackiego. W grupie zadań związanych z lekturą obowiązkową – *Balladyną* – znalazło się również zadanie 10. wymagające wykazania się umiejętnością interpretacji dzieła sztuki – plakatu do przedstawienia pt. *Balladyna* wystawianego z okazji 50-lecia Teatru Polskiego w Bielsku Białej.

Zadanie 1. dotyczyło sytuacji opisanej w przytoczonym w arkuszu fragmencie *Balladyny*. Od zdających oczekiwano wyszukania informacji odnoszących się do okoliczności objęcia władzy przez córkę wdowy – reakcji zebranych osób na wieść, że królową jest kobieta oraz zjawisk w przyrodzie towarzyszących opisanemu zdarzeniu. Umiejętnością wyszukiwania w tekście potrzebnych informacji wykazało się 68% zdających.

Za pomocą zadania 2. badano, czy tegoroczni ósmoklasiści potrafią wyciągać wnioski z przesłanek zawartych w tekście. Dla zdających zadanie to okazało się umiarkowanie trudne – 65% uczniów poprawnie oceniło prawdziwość stwierdzenia dotyczącego tego, czy *Balladyna* ujawniła zgromadzonym fakty ze swojej przeszłości, oraz tego, czy zamierza rządzić zgodnie z obowiązującym prawem.

W zadaniu 3. udzielenie poprawnej odpowiedzi wymagało od zdających wskazania spośród czterech możliwości właściwego – zgodnego z treścią fragmentu lektury – dokończenia zdania informującego o tym, co działo się w sali królewskiej w Gnieźnie w momencie objęcia władzy przez *Balladynę*. Zadanie okazało się łatwe dla ósmoklasistów – poziom wykonania to 82%.

Za poprawne rozwiązanie każdego z omawianych dotychczas zadań zdający mogli otrzymać 1 punkt. Inaczej było w zadaniu 4. polegającym na dobraniu podanych informacji w taki sposób, aby utworzyć ciąg chronologicznie uporządkowanych zdarzeń. Za poprawne uporządkowanie podanych informacji zdający mogli uzyskać maksymalnie 2 punkty. Poziom wykonania tego zadania to 72%, przy czym maksymalną liczbę punktów za to zadanie otrzymało 58% tegorocznych ósmoklasistów. Z poprawnym uporządkowaniem podanych zdarzeń nie poradziło sobie 14% zdających, którzy otrzymali 0 punktów za rozwiązanie tego zadania.

W zadaniu 5. wymagano od uczniów wyjaśnienia, do jakiej tajemnicy nawiązała *Balladyna* w słowach: *Już przeszłość zamknięta / W grobach... Ja sama panią tajemnicy*. Aby udzielić poprawnej odpowiedzi, zdający powinni wykorzystać znajomość całego utworu Juliusza Słowackiego. W poprawnych odpowiedziach uczniowie najczęściej, nie wymieniając kolejnych ofiar *Balladyny*, w sposób ogólny stwierdzali, że tajemnicą, o której wspomina bohaterka, było dokonanie przez nią licznych zbrodni, zabójstw osób stojących na jej drodze do uzyskania władzy.

Równie często przywoływali informację o zabiciu Aliny przez *Balladynę*, pisali o zabiciu Grabca czy otruciu Kostryna, rzadziej – o zabiciu Gralona. Niektórzy uczniowie wszystkie te

informacje ujmowali w swojej wypowiedzi. Inni zwracali uwagę na to, że wraz z otruciem Kostryna Balladyna pozbyła się współnika i jednocześnie osoby, która znała jej tajemnice.

Przykłady rozwiązań zadania ocenione na 1 punkt¹, w których zawarto wspomniane informacje, zamieszczono poniżej.

Przykład 1.

Balladyna w słowach: „Już przeszłość zamknięta / W grobach... Ja sama panią tajemnicy” nawiązuje do tajemnicy wszystkich zbrodni, jakie popełniła. Słowami tymi chciała przekazać, że wszystkie osoby, które wiedziały o jej zbrodniach umarły i nic już jej nie grozi.

Przykład 2.

Nawiązuje ona do zabójstwa Aliny, Grabca i Gralona oraz do otrucia Kostryna. Wskazują na to słowa „Ja sama panią tajemnicy”, ponieważ gdy zginął Kostryn, nikt już nie znał jej zbrodni.

O dobrej znajomości treści lektury świadczyły rozwiązania, w których zdający odróżniali osoby zabite przez Balladynę od tych, do których śmierci ta bohaterka się przyczyniła lub które w inny sposób skrzywdziła. Takie rozwiązania ilustrują przykłady zamieszczone poniżej.

Przykład 3.

Balladyna w słowach „Już przeszłość zamknięta / W grobach... Ja sama panią tajemnicy” nawiązuje do licznych morderstw, których dokonała lub zleciła innym, m.in. zabójstwa Aliny, Grabca lub zlecenia zabójstwa Kirkora na wojnie.

Przykład 4.

Balladyna nawiązuje do swoich zbrodni, których dokonała zanim objęła tron – zabicie siostry, wygnanie matki z zamku podczas burzy, zabicie Grabca, zlecenia zabicia Pustelnika.

W niektórych rozwiązaniach można było dostrzec duży stopień uszczegółowienia odpowiedzi, co świadczy o bardzo dobrej znajomości treści lektury i odczytaniu jej wymowy jak na przykład w poniżej zamieszczonym rozwiązaniu:

Przykład 5.

Balladyna w tych słowach nawiązuje do swojej przeszłości związanej z jej siostrą oraz tym jak została żoną Kirkora. Podczas rywalizacji między rodzeństwem polegającej na tym, że kiedy jedna z sióstr ueziera cały dzbanek malin i przyniesie go jako pierwsza do Kirkora to zostanie jego żoną, Balladyna zabija Alinę. Jest to czyn nieodwracalny i dziewczyna za wszelką cenę stara się ukrywać prawdę.

Niektórzy uczniowie w formułowanych przez siebie odpowiedziach nie tylko wyjaśniali, co było tajemnicą skrywaną przez Balladynę, ale także tłumaczyli sens słów: *Już przeszłość zamknięta / W grobach...* . Oprócz dokonanych zbrodni jako tajemnicę skrywaną przez

¹ Prezentowane w sprawozdaniu przykładowe rozwiązania do zadań otwartych krótkiej odpowiedzi oraz wypracowania są pracami uczniowskimi sprawdzonymi i ocenionymi przez egzaminatorów.

Balladynę wskazywali także jej chłopskie pochodzenie. Omówione w tym akapicie sposoby realizacji zadania 5. zamieszczono poniżej.

Przykład 6.

Jej przeszłość jest zamknięta w grobach, co oznacza, że każdy kto mógłby wydać jej tajemnicę, którą jest krwawa droga do objęcia władzy, już nie żyje. Ci, których zabiła, nie mogą jej wydać, bo nie żyją.

Przykład 7.

Balladyna w podanych słowach nawiązuje do swojej przeszłości, chce ona przekazać, że jej przeszłość czyli zabicie swojej siostry i pozbycie się mamy to już przeszłość że jest to temat zamknięty i zapomniany. Jest teraz ona panią tajemnicy czyli panią, która skrywa swoje sekrety.

Przykład 8.

Balladyna w wypowiedzanych słowach nawiązuje do morderstwa siostry i Grabca. Jedną z tych tajemnic jest też pochodzenie władczyńi.

W odpowiedziach ocenionych na 0 punktów uczniowie popełniali błędy rzeczowe, udzielali odpowiedzi świadczącej o niezrozumieniu przywołanych słów bohaterki albo skupiali się na ich wyjaśnieniu, bez podania informacji, co było tajemnicą skrywaną przez Balladynę.

Przykłady rozwiązań ocenionych na 0 punktów zamieszczono poniżej.

Przykład 9.

Balladyna nawiązuje do dokonanych przez nią zbrodni, czyli zabójstw Aliny, Gralona, Grabca, Pustelnika i Kirkora oraz Fon Kostryna. Wydała również na śmierć swoją matkę. Wszystkie osoby, które wiedziały o jej przewinieniach już nie żyją.

Przykład 10.

Balladyna zamknęła już swoją przeszłość i zachowa tajemnice do grobu.

Przykład 11.

Myślę, że oznacza jej charakter, tajemniczość.

Przykład 12.

Już przeszłość zamknięta / W grobach... Ja samą panią tajemnicy przeszłość zamknięta panował wtedy Popiel IV, który był miły dla narodu.

We wszystkich poprawnych odpowiedziach zdający wykazywali się rozumieniem przywołanych w poleceniu słów Balladyny oraz znajomością treści lektury obowiązkowej. Dla tegorocznych ósmoklasistów zadanie 5. okazało się łatwe – 83% zdających udzieliło na nie poprawnej odpowiedzi.

Za pomocą zadań zamkniętych – zadania 6. i zadania 7. – sprawdzano umiejętność rozpoznawania cech gatunkowych i rodzajów literackich.

W zadaniu 6. zdający byli zobowiązani do wybrania spośród wskazanych stwierdzeń jednego, które poprawnie określa cechę charakterystyczną świata przedstawionego w utworze *Balladyna*. Poprawną odpowiedź, czyli łączenie elementów realistycznych i fantastycznych, wskazało 85% zdających. Niemal w równym odsetku (nieco ponad 5%) uczniowie wskazywali dwie błędne odpowiedzi – czas akcji nieprzekraczający jednej doby oraz brak związku przyczynowo-skutkowego między wydarzeniami. Najmniej osób (około 4%) wskazało trzecią błędną odpowiedź – umiejscowienie rozgrywających się wydarzeń w jednym miejscu.

W zadaniu 7. spośród podanych czterech tytułów utworów Adama Mickiewicza należało wskazać ten, który przynależy do tego samego rodzaju literackiego co *Balladyna*. Zadanie okazało się łatwe dla zdających – 76% tegorocznych ósmoklasistów wskazało poprawną odpowiedź – *Dziady* cz. II.

Umiejętność interpretacji dzieła sztuki sprawdzano za pomocą zadania 10. Aby uzyskać maksymalną liczbę punktów (2 punkty) za rozwiązanie tego zadania, należało wybrać dwa elementy graficzne spośród wszystkich umieszczonych na plakacie, za pomocą których autor plakatu przedstawił swoją interpretację utworu Juliusza Słowackiego. Następnie należało poprawnie wyjaśnić sens każdego z wybranych elementów w kontekście *Balladyny*.

Spośród elementów graficznych uczniowie najczęściej wybierali koronę oraz krew spływającą po twarzy dziewczyny lub po koronie. W treści lektury znajdowali uzasadnienie tych elementów w dążeniu *Balladyny* do władzy, której korona jest symbolem, lub dosłownie wskazywali, że koronę Lecha (*Popielów*) *Balladyna* ukradła Grabcowi. W niektórych realizacjach zdający zwracali uwagę na symbolikę kolorów oraz sposób osadzenia korony na głowie kobiecej postaci i interpretowali te elementy jako nieuczciwie zdobytą władzę, która zaślepiła *Balladynę*. Równie często zdający wskazywali krew, która była dla nich znakiem zbrodni dokonanych przez bohaterkę w drodze do zdobycia władzy lub symbolem znamienia, które po zabójstwie siostry pojawiło się na czole *Balladyny*.

Nieco rzadziej uczniowie wskazywali zasłonięcie oczu kobiecej postaci i interpretowali ten element graficzny jako nawiązanie do ukazania w mediach postaci morderców czy też znak impulsywnego działania głównej bohaterki.

Ilustracją omówionych sposobów interpretacji wymienionych elementów graficznych są poniższe przykłady rozwiązań zadania ocenione na 2 punkty.

Przykład 13.

Element graficzny 1.: *korona*

Wyjaśnienie: *korona może symbolizować pragnienie władzy lub koronę Popiela występująca w utworze.*

Element graficzny 2.: *krew*

Wyjaśnienie: *krew jest śladem wszystkich zbrodni popełnionych przez Balladynę. Także może przypominać znamię mordercy, które występowało na czole głównej bohaterki. Była to czerwona plama krwi, która pojawiła się po zabójstwie Aliny.*

Przykład 14.

Element graficzny 1.: *korona objęta w połowie mrokiem*

Wyjaśnienie: *symbolizuje ona władzę zdobytą w nieuczciwy sposób.*

Element graficzny 2.: *ciecz ciekąca z korony*

Wyjaśnienie: *symbolizuje krew, która została przelana przez bohaterkę. Może symbolizować też sok z malin.*

Przykład 15.

Element graficzny 1.: *korona na oczach Balladyny*

Wyjaśnienie: *symbolizuje zaślepienie Balladyny przez żądzę władzy. Jest nią tak pochłonięta, że robi wszystko, by ją zdobyć, nie zważając na to, że krzywdzi innych.*

Element graficzny 2.: *oczy kobiety zamazane na czarno*

Wyjaśnienie: *zamazanie osobie z plakatu oczu na czarno miało nawiązać do sposobu cenzurowania wizerunku przestępców przez media. Postać widoczna na obrazku to prawdopodobnie Balladyna, a więc osoba, która dopuściła się wielu morderstw i powinna mieć ukrytą twarz. Ponadto to nawiązanie do opaski, którą kobieta zakrywała swoją plamę na czole.*

Przykład 16.

Element graficzny 1.: *krwawiąca korona*

Wyjaśnienie: *może nawiązywać do tego, w jaki sposób Balladyna doszła do władzy „po trupach”.*

Element graficzny 2.: *zasłonięte oczy*

Wyjaśnienie: *Balladyna nie zwracała uwagi na nic, działała impulsywnie, mordowała każdego kto stanął jej na drodze.*

W przywołanych realizacjach zadania wybrane elementy graficzne uczniowie najczęściej wiązali z postacią głównej bohaterki dramatu Juliusza Słowackiego. Jednak w niektórych rozwiązaniach elementy graficzne łączyli z innymi postaciami tego utworu, np. Aliną, Goplaną albo z okolicznościami rozgrywania się sceny opisanej we fragmencie zamieszczonym w arkuszu.

Poniżej przykład takiego rozwiązania.

Przykład 17.

Element graficzny 1.: *biała postać z krwią na twarzy*

Wyjaśnienie: *nawiązanie do Aliny (jasna kolorystyka i przyjazny uśmiech) oraz do tego, że została zamordowana (krew spływająca po twarzy i zasłonięte oczy – jak u zmarłych).*

Element graficzny 2.: *czarne tło*

Wyjaśnienie: *czarne tło symbolizuje że po nadejściu królowej i po tym, jak usiadła na tronie nagle zmieniła się pogoda zrobiło się ciemno i nadeszły czarne chmury.*

W rozwiązaniach ocenionych na 0 punktów zdający najczęściej popełniali błędy rzeczowe, niepoprawnie określali element graficzny lub nie wykazywali związku między wskazanym elementem a wyjaśnieniem, co ilustruje poniższe rozwiązanie.

Przykład 18.

Element graficzny 1.: *korona*

Wyjaśnienie: *Balladyna zatrula króla Kostryna i ona wygryzła go z tronu.*

Element graficzny 2.: *„Śmierć Aliny”*

Wyjaśnienie: *Balladyna była zazdrosna o swoją siostrę, Alina była piękną kobietą, i za to, że była piękna to zamiast wziąć za żonę Balladynę, wzięła Alinę. Balladyna gdy znalazła dobry czas postanowiła zabić swoją siostrę.*

Zadanie 10. okazało się dla zdających łatwe – za jego rozwiązanie 80% uczniów otrzymało maksymalną liczbę punktów – 2 punkty, 15% – 1 punkt, a tylko 5% tegorocznych zdających nie otrzymało żadnego punktu.

Umiejętność **odbioru tekstów kultury** sprawdzano także na podstawie odbioru tekstu nieliterackiego – artykułu *Odblokuj swój talent* Jolanty Marii Berent. Do tego tekstu i wspomnianej umiejętności odnosiły się zadania: otwarte – 11. oraz zamknięte – 12. i 13.

Aby spełnić wymagania w zadaniu 11., zdający powinni poprawnie określić temat tekstu przytoczonego w arkuszu i to, co na ten temat powiedziano w tekście – należało przy tym zachować właściwy poziom uogólnienia i uzupełnić podane zdania tak, aby zbudowana w ten sposób wypowiedź stanowiła streszczenie artykułu *Odblokuj swój talent*. Pełnym opanowaniem umiejętności dokonywania przekształceń na tekście cudzym – jego streszczaniem – wykazało się 41% zdających (otrzymali oni 2 punkty za rozwiązanie zadania 11.). Nieco więcej – 46% tegorocznych ósmoklasistów – sprostało tym wymaganiom częściowo (otrzymali oni 1 punkt za rozwiązanie zadania 11.). Wszyscy tegoroczni ósmoklasiści opanowali umiejętność dokonywania przekształceń na tekście cudzym na poziomie 65%.

Oto przykłady rozwiązań zadania 11. ocenione na 2 punkty.

Przykład 19.

Jolanta Maria Berent w przytoczonym tekście podejmuje temat *ukrytych ludzkich talentów oraz testu Gallupa, dzięki któremu możemy się o nich dowiedzieć.*

Autorka zwraca uwagę na *złe rozumienie słowa talent w społeczeństwie i na to, czym naprawdę jest talent.*

Zauważa ponadto *że źle wykorzystywany talent nie ułatwia życia, ale je utrudnia* i przekonuje, że *warto odkrywać i pielęgnować swoje talenty.*

Przykład 20.

Jolanta Maria Berent w przytoczonym tekście podejmuje temat *talentów ludzi oraz ich rozwijania.*

Autorka zwraca uwagę na *to, jak różne mogą one być i jak się przejawiają na co dzień.*

Zauważa ponadto *że talenty mogą mieć swoją drugą, niekoniecznie dobrą stronę* i przekonuje, że *ważne oraz istotne jest to, aby je w całości odkrywać i rozwijać.*

Przykład 21.

Jolanta Maria Berent w przytoczonym tekście podejmuje temat *talentów oraz tego, że nie kończą się one na zdolnościach artystycznych*.

Autorka zwraca uwagę na *to, że talentów jest znacznie więcej niż myślimy i są to rzeczy, których zwykle nie kojarzymy z talentami*.

Zauważa ponadto *talenty mogą mieć swoją ciemną stronę* i przekonuje, że *odkrywanie i odblokowywanie talentów jest ważne do późniejszego używania w praktyce*.

Przykład 22.

Jolanta Maria Berent w przytoczonym tekście podejmuje temat *prawdziwego znaczenia talentu*.

Autorka zwraca uwagę na *różnorodność i ilość talentów*.

Zauważa ponadto *że każdy talent ma ciemną i jasną stronę* i przekonuje, że *warto odkryć swój talent i go rozwijać*.

Jeżeli uczeń poprawnie określił temat i to, co na ten temat powiedziano w tekście, ale zaburzył poziom uogólnienia, otrzymał 1 punkt.

Poniżej zamieszczono przykład takiego rozwiązania.

Przykład 23.

Jolanta Maria Berent w przytoczonym tekście podejmuje temat *talentów i ich rodzajów*.

Autorka zwraca uwagę na *to, że talent to sposób w jaki stawiasz czoło danym sytuacjom*.

Zauważa ponadto *że talenty mają również ciemne strony* i przekonuje, że *ważne jest się skupić na mocnych stronach*.

Jeśli uczeń niepoprawnie określił temat i to, co na ten temat powiedziano w tekście, otrzymywał 0 punktów za rozwiązanie zadania. Na 0 punktów oceniano również wypowiedzi, które nie były samodzielne, tj. składały się z fragmentów przepisanych z tekstu *Odblokuj swój talent*.

Oto przykłady takich rozwiązań.

Przykład 24.

Jolanta Maria Berent w przytoczonym tekście podejmuje temat *czy uważam, że mam jakiś talent*.

Autorka zwraca uwagę na *talent*.

Zauważa ponadto *że talent jest w nas, ale musimy go obudzić*

i przekonuje, że *odkrycie własnych talentów bywa energetyzującym doświadczeniem*.

Przykład 25.

Jolanta Maria Berent w przytoczonym fragmencie podejmuje temat *ludzkiego talentu*.

Autorka zwraca uwagę na *dawanie przykładów do każdego talentu*.

Zauważa ponadto, *że odkrycie własnych talentów bywa energetyzującym doświadczeniem* i przekonuje, że *talenty nie są nam dane raz na całe życie. Można je rozwijać i świadomie kształtować*.

Umiejętność odbioru tekstów kultury z wykorzystaniem tekstu nieliterackiego sprawdzano w arkuszu również za pomocą zadań zamkniętych – zadania 12. i zadania 13. Rozwiązując każde z tych zadań, uczniowie musieli się wykazać umiejętnością wyszukiwania w tekście potrzebnych informacji, a w zadaniu 12. dodatkowo umiejętnością wyciągania wniosków z przesłanek zawartych w tekście.

W zadaniu 12. znacząca większość zdających (79%) poprawnie uznała za prawdziwy wniosek wynikający z tekstu, że *posiadane talenty inspirują ludzi do działania*, a za fałszywy, że *tylko nieliczne osoby są obdarzone talentami*. Niemal taka sama grupa uczniów – 80% zdających – poprawnie wskazała w zadaniu 13. pytanie, na które można znaleźć odpowiedź w 5. akapicie tekstu Jolanty Marii Berent.

Wyniki uzyskane przez uczniów za rozwiązanie zadań sprawdzających umiejętność czytania utworów literackich i odbioru tekstów kultury świadczą o tym, że umiejętność ta została dobrze opanowana przez tegorocznych ósmoklasistów. Wśród jedenastu zadań z tego obszaru umiejętności osiem zadań było łatwych, a trzy zadania umiarkowanie trudne. Zważywszy na istotne znaczenie tych umiejętności w procesie kształcenia i samokształcenia, można sądzić, że tegoroczní absolwenci szkół podstawowych są dobrze przygotowani do ich rozwijania na kolejnych etapach nauki.

Umiejętności argumentacyjne; odwoływanie się do lektur

Ósmoklasiści przystępujący do tegorocznego egzaminu mogli wykazać się umiejętnością formułowania wypowiedzi argumentacyjnej zarówno w zadaniach krótkiej odpowiedzi, jak i w wypracowaniu.

Poziom opanowania kluczowych umiejętności retorycznych przez uczniów kończących drugi etap edukacyjnych badano za pomocą zadań: 14., 15. i 16. Uczniowie przystępujący do egzaminu mieli okazję sprawdzić, czy potrafią sformułować stanowisko w określonej kwestii, a także podać jego przekonujące uzasadnienie. Tworząc własne wypowiedzi, ósmoklasiści wykorzystywali znajomość treści lektur obowiązkowych oraz umiejętność interpretowania utworów literackich i innych tekstów kultury. Musieli odnieść się do tekstów zamieszczonych w arkuszu (w zadaniach 14. i 15.), ale także dokonywali samodzielnego doboru przykładów z kanonu lektur uwzględnionych w obowiązujących w roku szkolnym 2022/2023 wymaganiach egzaminacyjnych.

Rozwiązując zadanie 14., uczniowie mieli możliwość wykorzystania wybranych elementów retorycznych do analizy i interpretacji utworu nieliterackiego oraz innego tekstu kultury – grafiki w postaci memu. Odwołanie się do tekstu Jolanty Marii Berent *Odblokuj swój talent* i do rysunku było niezbędne, aby sformułować przekonujący argument lub kontrargument uzasadniający stanowisko dotyczące zależności pomiędzy wymowa tekstu i treścią rysunku. Uczniowie, którzy uwzględnili w swoich rozwiązaniach tę zależność, otrzymali 2 punkty. Odwołanie wyłącznie do jednego z tych źródeł oceniane było maksymalnie na 1 punkt.

Sformułowanie pełnej odpowiedzi wymagało kilku operacji myślowych; przede wszystkim uczeń musiał określić problematykę artykułu Jolanty Marii Berent. Natomiast interpretację grafiki należało poprzedzić analizą jej znaczenia dosłownego i przenośnego. Był to warunek

niezbędny, aby trafnie odnieść symbolikę rysunku do treści tekstu nieliterackiego i wysnuć odpowiedni wniosek.

Zadanie 14. okazało się dla uczniów trudne – poziom wykonania to 59%. Przeważająca większość piszących udzieliła odpowiedzi twierdzącej na pytanie zawarte w poleceniu. Uczniowie najczęściej zwracali uwagę na najważniejszy ich zdaniem aspekt rozważań autorki: potrzebę odkrywania w sobie talentów i pielęgnowania ich. Dostrzegali oni pozytywne przesłanie płynące z ilustracji. Zderzenie naturalnych ograniczeń charakterystycznych dla ślimaka z entuzjazmem w czasie uprawiania aktywności fizycznej skłaniało uczniów do wnioskowania o korzyściach płynących z odblokowywania swoich ukrytych talentów.

Niespełna 40% uczniów kończących szkołę podstawową poradziło sobie z napisaniem przekonującego uzasadnienia, w którym argument został zilustrowany opisem elementów wspólnych lub różnic dostrzeżonych w obu tekstach kultury. Uczniowie ci otrzymali 2 punkty za swoje rozwiązanie tego zadania.

Poniżej zaprezentowano przykłady takich odpowiedzi.

Przykład 26.

Moim zdaniem treść poniższego rysunku jest zgodna z wymową tekstu „Odblokuj swój talent”, ponieważ autorka tekstu – Jolanta Maria Berent – zachęca do rozwijania swoich mocnych stron. Na grafice widać ślimaka, który jeździ na deskorolce i jest szczęśliwy, nie przejmując się i robi to, co kocha. Rozwija swoją pasję.

Przykład 27.

Tak, cała magia posiadania talentów jest w tym, że robisz to wszystko z przyjemnością i uśmiechem. Ślimak na obrazku jest uśmiechnięty i zadowolony ze swojego talentu do jeżdżenia na deskorolce, a właśnie taką myśl przekazała nam Jolanta Maria Berent: że posiadanie talentów napędza nas do działania i robimy to wówczas z przyjemnością.

Przykład 28.

Moim zdaniem treść rysunku jest zgodna z tekstem, ponieważ tekst mówi nam, że talent inspiruje do działania, napędza nas, a na rysunku widzimy napis: „Robisz to, co kochasz” i zadowolonego ślimaka, którego talentem prawdopodobnie jest jazda na deskorolce.

Dla ponad 39% ósmoklasistów próba zastosowania przekładu intersemiotycznego zakończyła się połowicznym sukcesem. Uczniowie ci nawiązywali w swoich odpowiedziach tylko do jednego z podanych w poleceniu tekstów kultury; przeważnie był to artykuł Jolanty Marii Berent, brakowało natomiast odniesienia do rysunku.

Poniżej przykłady takich rozwiązań ocenione na 1 punkt.

Przykład 29.

Uważam, że treść poniższego rysunku jest zgodna z wymową tekstu „Odblokuj swój talent”. Autorka tekstu podkreśla, że talentem może być zdolność artystyczna, praktyczna jak i pozytywna cecha charakteru czy sposób bycia. Gdy ma się jakiś talent, należy go rozwijać i robić to, co sprawia nam przyjemność.

Przykład 30.

Uważam, że treść poniższego rysunku jest zgodna z wymową tekstu „Odblokuj swój talent”. Jolanta Maria Berent w swoim tekście podkreśla to, co potwierdził także Instytut Gallupa, że talent sprawia nam przyjemność i jeśli go rozwijamy, to nas wzbogaca. Na rysunku widnieje napis: „TALENT Robisz to, co kochasz”. Jego treść jest zgodna z poglądami J. M. Berent wyrażonych w tekście.

Niektórzy z piszących poprzestali na analizie znaczenia rysunku, z pominięciem tekstu nieliterackiego – tak jak ukazują to poniższe przykłady ocenione na 1 punkt.

Przykład 31.

Moim zdaniem obrazek przedstawiony powyżej nawiązuje do tekstu Jolanty Marii Berent, ponieważ ślimak robi to, co kocha, czyli jedzie na desce. Widać, że ma do tego talent.

Przykład 32.

Treść jest zgodna z treścią tekstu Jolanty Marii Berent, gdyż ślimak przedstawiony na rysunku mimo że nie jest przystosowany do robienia takich rzeczy, to się spełnia oraz odblokowuje swój talent.

Do niepełnych realizacji zadania 14. należały takie, w których uczniowie inspirowali się jedynie podpisem pod rysunkiem: *TALENT. Robisz to, co kochasz* i próbowali łączyć go z tekstem Jolanty Marii Berent, pomijając zupełnie elementy graficzne rysunku. Za takie rozwiązanie, w którym uczeń trafnie odniósł się do tekstu *Odblokuj swój talent* i skomentował podpis pod rysunkiem, można było przyznać 1 punkt.

Przykład 33.

Uważam, że rysunek nawiązuje do tekstu Jolanty Marii Berent. Autorka w swoim artykule podejmuje tematykę talentów, podczas gdy treść przedstawionego rysunku nawiązuje do tego samego tematu. Ponadto, Jolanta Maria Berent w swoim tekście wspomina, że talentem może być coś, co lubimy robić, a treść rysunku jasno mówi, że talent to to, co kochasz robić.

Przykład 34.

Według mnie treść rysunku przekazująca nam to, że talent to robienie czegoś, co się kocha, ma związek z wymową tekstu Jolanty Marii Berent pt. „Odblokuj swój talent”, gdyż autorka mówi o tym, że talent polega na robieniu czegoś, co nam sprawia przyjemność. Jeżeli np. uczenie się jest dla nas przyjemne, to znaczy, że mamy do tego talent.

Wśród tego typu odpowiedzi, ocenionych na 1 punkt, zdarzały się, choć rzadko, kontrargumenty; uczniowie wskazywali na rozbieżności pomiędzy wymową tekstu Jolanty Marii Berent i sensem podpisu pod rysunkiem. Oto przykłady takich rozwiązań.

Przykład 35.

Według mnie treść powyższego rysunku nie jest zgodna z tekstem „Odblokuj swój talent”, ponieważ na ilustracji jest napisane, że talent to po prostu coś, co lubisz robić, a w tekście Jolanty Berent jest mowa o tym, że talent to coś, w czym jest się nadzwyczajnie dobrym.

Przykład 36.

Myślę, że treść poniższego rysunku nie jest zgodna z wymową tekstu „Odblokuj swój talent”. Na obrazku jest napisane, że talent to coś co kochasz robić. Natomiast Jolanta Maria Berent, wspomina że talent to nie tylko to, sprawia nam przyjemność i nas wzbogaca, lecz także wiele z naszych cech, np. odpowiedzialność lub bezstronność.

Przykład 37.

Moim zdaniem treść przedstawionego rysunku nie jest zgodna z wymową tekstu „Odblokuj swój talent” autorstwa Jolanty Marii Berent, pod przedstawionym obrazkiem widnieje stwierdzenie „TALENT. Robisz to, co kochasz”, jednak to, co kochamy nie zawsze musi być naszym talentem. Z tekstu J. M. Berent wynika, że talent należy odkryć, pielęgnować, bo inaczej zmarnieje. Gdybyśmy się skupiali na tym, co kochamy, na siłę próbowalibyśmy być w tym dobrzy, jednak nie stałoby się to naszym talentem, bo talentem zostajemy obdarowani i naszym obowiązkiem jest go znaleźć i pielęgnować. Nie powinniśmy na siłę poszukiwać talentu w czymś, co po prostu lubimy robić.

Niemal 21% uczniów klas ósmych otrzymało 0 punktów za rozwiązanie zadania 14. Zdający ci nie udzielili w ogóle odpowiedzi albo nie uwzględnili kluczowego elementu polecenia: wymogu poprawnego sformułowania argumentu odwołującego się do rysunku i do tekstu. Pojawiły się także rozwiązania świadczące o nieumiejętności zinterpretowania treści rysunku lub niezrozumieniu tekstu *Odblokuj swój talent*.

Poniżej przedstawiono przykłady odpowiedzi ocenionych na 0 punktów.

Przykład 38.

Moim zdaniem treść poniższego rysunku jest zgodna z wymową tekstu „Odblokuj swój talent”, ponieważ jak ktoś coś uwielbia, powinien robić to, co uważa za najlepsze.

Przykład 39.

Uważam, że treść poniższego rysunku nie jest zgodna z wymową tekstu, ponieważ talent to dar, który każdy ma. Uznaje ona, że nie jest to czynność, coś, co lubimy czy kochamy albo coś, co nam wychodzi. Obrazek jednak mówi nam, że talent, to coś, co robimy i dlatego jest to sprzeczne.

Kolejne z zadań badających umiejętności analityczne, interpretacyjne i retoryczne – zadanie 15. – dawało uczniom okazję do przedstawienia własnego stanowiska i jego uzasadnienia. Uczniowie rozważali, czy wypowiedź Adama Małysza: *Sam dar nie wystarczy. On może w tobie drzeć i nigdy się nie obudzić, jeśli sam nie zechcesz go obudzić* jest zgodna z treścią ostatniego akapitu tekstu Jolanty Marii Berent. W tym celu zdający musieli dokonać analizy wskazanego fragmentu tekstu nieliterackiego, a następnie zinterpretować jego wymowę w świetle słów wypowiedzianych przez mistrza olimpijskiego. Maksymalną ocenę – 1 punkt – otrzymywał uczeń, który sformułował swoje stanowisko i trafnie je uzasadnił.

Wymogi te spełniło ok. 82% piszących; zadanie okazało się łatwe. Zdecydowana większość ósmoklasistów umiała zatem trafnie wykorzystać w argumentacji wyczytane ze wskazanego akapitu tekstu stwierdzenia o odkrywaniu „uśpionych” talentów, o potrzebie ich rozwijania oraz o ich pozytywnym wpływie na nasze życie.

Poniżej zaprezentowano rozwiązania ocenione na 1 punkt.

Przykład 40.

Moim zdaniem wypowiedź Adama Małysza jest zgodna z treścią ostatniego akapitu tekstu „Odblokuj swój talent”. Autorka podkreśla, że należy obudzić w sobie ten talent, aby móc go pielęgnować i rozwijać. Słowa Adama Małysza idealnie pokrywają się z sensem słów zawartych w tekście, bo twierdzi on, że posiadanie daru nie wystarczy, on sam się nie obudzi bez naszej pomocy.

Przykład 41.

Sądzę, że wypowiedź Adama Małysza jest zgodna z treścią ostatniego akapitu tekstu „Odblokuj swój talent”. Skoczek słusznie tłumaczy, że talent to nie wszystko, bo trzeba go najpierw odblokować i rozwijać swoją ciężką pracą. W ostatnim akapicie tekstu Jolanta Maria Berent pisze, iż nawet pomimo rozbudzenia naszego talentu bez pielęgnowania i rozwijania go, on może po prostu zaginać. Obie wypowiedzi zdecydowanie się ze sobą pokrywają i do siebie pasują.

Przykład 42.

Uważam, że wypowiedź Adama Małysza jest zgodna z tym tekstem, ponieważ autorka twierdzi, że talent nie jest w stanie sam się rozwijać, a bez naszej pomocy straci na wartości. Natomiast Adam Małysz powiedział, że nie wystarczy sam talent, gdy nie dasz mu się rozwinąć.

Około 18% uczniów miało problem z analizą porównawczą obu źródeł, trafnym wnioskowaniem lub poprawnym sformułowaniem argumentu. Uczniowie ci uzyskali za rozwiązanie tego zadania 0 punktów.

Poniżej przykłady takich rozwiązań.

Przykład 43.

Uważam, że wypowiedź słynnego skoczka jest zgodna z treścią owego akapitu, ponieważ ten niedoceniony talent cały czas w nas drzemie i to czy on się obudzi to zależy tylko od nas. (Odwołanie wyłącznie do wypowiedzi Adama Małysza.)

Przykład 44.

Wypowiedź jest zgodna z tekstem, ponieważ niektóre talenty odkrywamy u siebie od razu, a jeszcze inne po dłuższym czasie. (Uzasadnienie nietrafne.)

Zadanie 16. wymagało od uczniów wybrania zakładki do książki, na której zapisano wybraną cechę charakteru, uznaną przez badaczy Instytutu Gallupa za talent (*odpowiedzialność, optymizm, rozwaga*). Następnie uczniowie wskazywali bohatera literackiego, który ich zdaniem posiada wybraną cechę i uzasadniali trafność swojego wyboru, przywołując sytuację z lektury obowiązkowej. Rozwiązując zadanie, uczniowie wykazywali się umiejętnością tworzenia przekonujących argumentów, charakteryzowania i oceniania bohaterów literackich oraz biegłą znajomością problematyki i treści lektur obowiązkowych. Za rozwiązanie tego zadania zdający mógł otrzymać maksymalnie 2 punkty. Taki wynik

uzyskało 67% uczniów, zatem zadanie okazało się umiarkowanie trudne dla tegorocznych ósmoklasistów.

Przykładowe rozwiązania, w których uczniowie dobrze poradzili sobie z doborem lektury i trafną charakterystyką bohaterów, zamieszczono poniżej.

Przykład 45.

Nazwa cechy: *Rozwaga*

Bohater: *Julian Ordon*

Tytuł lektury obowiązkowej: *„Reduta Ordona”*

Uzasadnienie: *Ordon, gdy dowiedział się, że moskale wtargnęli do reduty, był świadomy tego, że jeśli nic nie zrobi, wróg przejmie ją i szanse Polaków na wygranie będą coraz mniejsze. Postanowił wysadzić redutę, siebie i Moskali. Ordon wiedział, co się stanie, kiedy to zrobi, lecz mimo to stwierdził, że ojczyzna jest dla niego ważniejsza.*

Przykład 46.

Nazwa cechy: *Odpowiedzialność*

Bohater: *Mały Książę*

Tytuł lektury obowiązkowej: *Mały Książę*

Uzasadnienie: *Chłopiec był bardzo odpowiedzialny za swoją własną, jedyną w swoim rodzaju różę, którą co chwilę pielęgnował i się o nią troszczył. Czuł się za nią odpowiedzialny, ponieważ znajdowała się na jego planecie. Mimo wielu oczekiwań i wymagań róży, Mały Książę zapewniał jej to, o co prosiła, dbał o nią, chronił kloszem, rozmawiał z nią i jej słuchał. Wykazywał się dużą odpowiedzialnością, nie dopuszczając, by coś jej się stało.*

Przykład 47.

Nazwa cechy: *Rozwaga*

Bohater: *Zośka*

Tytuł lektury obowiązkowej: *„Kamienie na szaniec”*

Uzasadnienie: *Zośka nie raz planował akcje sabotażowe lub dywersyjne, do czego potrzeba było niezwyklej rozwagi. Zaplanował on uwolnienie Rudego z rąk „Gestapo” podczas Akcji pod Arsenalem. A było to jedno z wielu zaplanowanych przez niego z rozwagą działań.*

Przykład 48.

Nazwa cechy: *Odpowiedzialność*

Bohater: *Ursus*

Tytuł lektury obowiązkowej: *„Quo Vadis”*

Uzasadnienie: *Zadaniem Ursusa było dbanie i pilnowanie Ligii. Wykazał się on odpowiedzialnością za nią w czasie, gdy chora dziewczyna została przywiązana do byka, ponieważ jako chrześcijanka miała zginąć na arenie. Ursus wykorzystał całą swoją siłę, by pokonać zwierzę i ocalić Ligię.*

Przykład 49.

Nazwa cechy: *Rozwaga*

Bohater: *Petroniusz*

Tytuł lektury obowiązkowej: *„Quo vadis”*

Uzasadnienie: *Uważam, że Petroniusz wykazał się rozwagą, ponieważ umiejętnie wyrażał swoje opinie, aby nie narazić się Neronowi. Gdy cesarz skomponował swój nowy poemat, to spytał Petroniusza o zdanie. Bohater umiał tak rozważnie skrytykować dzieło Nerona, że nie wzbudził u niego złości.*

Natomiast 1 punkt za rozwiązanie tego zadania otrzymywali uczniowie wtedy, gdy wskazywali bohatera i tytuł lektury obowiązkowej oraz uzasadniali swój wybór, ale nie potrafili umiejętnie obronić własnego stanowiska, ponieważ nie przywoływali konkretnego wydarzenia dowodzącego, że bohater wykazał się wybraną cechą. Taki wynik uzyskało ok. 19% zdających.

Przykład takiej realizacji zamieszczono poniżej.

Przykład 50.

Nazwa cechy: *odpowiedzialność*

Bohater: *Ursus*

Tytuł lektury obowiązkowej: *Quo vadis*

Uzasadnienie: *Ursus zawsze był gotów służyć Ligii – swej Pani i jednocześnie podopiecznej. Nawet gdy groziło to uszczerbkiem na zdrowiu lub utratą życia.*

Rozwiązania zadania 16., w których uczniowie wykazali się nieznaną treścią lub problematyki wybranych przez nich utworów, oceniane były na 0 punktów. Taki wynik uzyskało ok. 14% zdających. Udzielone przez nich odpowiedzi charakteryzowały się błędami merytorycznymi świadczącymi o niedostatecznej znajomości lektur obowiązkowych: myleniem bohaterów, przypisywaniem im czynów, których nie popełnili lub błędną interpretacją wydarzeń.

Ilustrują to poniższe przykłady rozwiązań.

Przykład 51.

Nazwa cechy: *Odpowiedzialność*

Bohater: *Marek Winicjusz*

Tytuł lektury obowiązkowej: *„Quo vadis”*

Uzasadnienie: *Wybrałem tego bohatera, ponieważ twierdze, że Marek był w pewnym stopniu odpowiedzialny za Ligie jako za swoją dziewczynę. Pilnował ją jak oka w głowie. Uratował ją gdy miała ona walczyć z bykiem.*

Przykład 52.

Nazwa cechy: *Rozwaga*

Bohater: *Balladyna*

Tytuł lektury obowiązkowej: *„Balladyna”*

Uzasadnienie: *Moim zdaniem Balladynę cechowała rozwaga. Każdą zbrodnię, każdy czyn, który popełniła był przemyślany i zaplanowany. Tytułowa bohaterka rozważnie podchodziła do sytuacji, w których się znajdowała. Rozważała nawet najmniejszy problem, który mógł ją napotkać. Pomyślnie pozbyła się wszystkich świadków jej zbrodni, więc jej przeszłość nie wyszła na jaw.*

Na podstawie analizy tegorocznych prac egzaminacyjnych uczniów można wywnioskować, że sprawniej niż w latach ubiegłych radzili sobie oni z wykonaniem zadania polegającego na argumentowaniu z odwołaniem do lektur obowiązkowych.

Umiejętności językowe

Umiejętności z zakresu kształcenia językowego ósmoklasistów badano w arkuszu egzaminacyjnym między innymi za pomocą zadań: 8., 9. oraz 17.

Zadaniem, za pomocą którego sprawdzano jednocześnie znajomość gramatyki i ortografii, było zadanie 17. W zadaniu tym, które poprawnie wykonało 51% zdających, sprawdzana była wiedza z zakresu stopniowania przysłówków oraz zapisu partykuły „nie” z przysłówkami. Uczniowie mieli za zadanie określić najpierw stopień (wyższy albo najwyższy) przysłówka *najlepiej*, a następnie wykazać się znajomością zasad pisowni partykuły „nie” z przysłówkami w stopniu najwyższym.

Znajomość zasad interpunkcyjnych badano w arkuszu egzaminacyjnym za pomocą zadania 8. Zadanie to poprawnie rozwiązało 79% ósmoklasistów. W tym zadaniu należało wykazać się znajomością zasad użycia przecinków w zdaniach złożonych współrzędnie lub podrzędnie. Z analizy uczniowskich rozwiązań wynika, że uczniowie nie mają trudności ze wskazywaniem zdań, w których pojawia się błędna interpunkcja.

Umiejętność korzystania z informacji zawartych w słowniku języka polskiego sprawdzało zadanie 9. Wśród uczniów przystępujących do egzaminu ósmoklasisty 66% poprawnie wskazało zdanie, w którym wyraz *cel* został użyty w znaczeniu «przedmiot lub osoba, których dotyczą zamierzone działania».

Wyniki te świadczą o tym, że w zakresie kształcenia językowego uczniowie nie mieli większych trudności z opanowaniem wybranych zagadnień z zakresu gramatyki języka polskiego (stopniowanie przysłówków, pisownia partykuły „nie” z przysłówkami, znajomość zasad interpunkcyjnych).

Tworzenie wypowiedzi i forma użytkowa – zaproszenie

Formą użytkową, którą tegoroczni ósmoklasiści redagowali na egzaminie, było – tak jak w roku ubiegłym – zaproszenie. Za poprawne rozwiązanie tego zadania uczeń mógł otrzymać 3 punkty, przy czym 2 punkty za kryterium *Treść i forma wypowiedzi* oraz 1 punkt za kryterium *Poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna*.

Aby otrzymać maksymalną liczbę punktów, należało uwzględnić 5 elementów formalnych zaproszenia, czyli: kto zaprasza, kogo zaprasza, na co zaprasza, kiedy i gdzie odbędzie się wydarzenie. Zgodnie z treścią polecenia należało też zachęcić odbiorcę do wzięcia udziału w tym wydarzeniu, przywołując dwa argumenty.

W zakresie poprawności językowej, ortograficznej i interpunkcyjnej dopuszczalne było popełnienie łącznie dwóch błędów (niezależnie od kategorii).

Zadanie 18. okazało się dla ósmoklasistów umiarkowanie trudne; jego średnia łatwość wyniosła 61%.

Przykłady realizacji ocenionych na 3 punkty zamieszczono poniżej.

Przykład 53.

*Drodzy Uczniowie,
w imieniu całego Samorządu Uczniowskiego chciałabym zaprosić Was na premierę filmu pod tytułem „Łowcy talentów”. Wydarzenie odbędzie się w Toruniu, w kinie przy ulicy Czerwona Droga, w piątek 26 maja 2023 roku o godz. 17.00. Film ten może pomóc Wam w odkryciu nowych, nieznanych wcześniej talentów. Będzie również możliwość porozmawiania z reżyserem oraz producentem tego filmu. Zadanie kilku pytań takim osobom ułatwi rozwijanie się i kreowanie nowych pasji.
Liczę na Waszą obecność.*

Alicja z klasy 8a

Przykład 54.

Mamy przyjemność zaprosić uczniów naszej szkoły na premierę filmu „Łowcy talentów”, która odbędzie się 17 maja o godzinie 20³⁰ w dużej sali gimnastycznej. Dla zgromadzonych zostanie przygotowana rozgrzewająca herbata oraz porcja ciasta. Wstęp jest bezpłatny! Podczas seansu dowiedzie się, jak odkryć swój niepowtarzalny talent oraz jak go pielęgnować.

*Serdecznie zapraszamy!
Samorząd szkolny*

W pierwszym z kryteriów – *Treść i forma* – egzaminator badał, czy uczeń uwzględnił pięć elementów formalnych: informację o tym, jakie to jest wydarzenie, o jego organizatorze/nadawcy, adresacie, miejscu i czasie premiery (z uwzględnieniem godziny), a także – czy tym informacjom towarzyszy zachęta w postaci dwóch argumentów. Stwierdzenie, że w zaproszeniu są wyżej wymienione elementy, pozwalało na przyznanie 2 punktów. Taki wynik w pierwszym kryterium uzyskało 63% piszących.

Poniżej zaprezentowano przykłady rozwiązań ocenionych na 2 punkty w kryterium *Treść i forma*.

Przykład 55.

Serdecznie zapraszam wszystkich uczniów naszej szkoły na premierę filmu pt. Łowcy talentów”. Odbędzie się ona 12 maja 2023 r. o godzinie 13:00, w Gdyńskim Centrum Kinowym im. Jana Matejki, na ulicy Kolorowej nr 5 w Gdyni. Oprócz pokazu oferujemy bufet z jedzeniem i pićm oraz zniżki na kolejny seans.

*Serdecznie zapraszam
Dyrektor LO nr 12 w Gdyni
Marek Baczyński*

Przykład 56.

Samorząd Uczniowski serdecznie zaprasza wszystkich uczniów klas ósmych na premierę filmu zatytułowanego „Łowcy talentów”, która odbędzie się w sali kinowej naszej szkoły dnia 07.12.2023 o godzinie 18:00. Wstęp jest za darmo, a każdy chętny może zabrać ze sobą jedną dodatkową osobę. W trakcie seansu towarzyszyć będą nam aktorzy, którzy grali we wcześniej wspomnianym filmie. Czekamy!

Samorząd Uczniowski

Przyczyną uzyskania przez uczniów 1 punktu w tym kryterium było pomijanie jednego z elementów formy, w tym najczęściej informacji, do kogo kierowane jest zaproszenie lub o której godzinie rozpocznie się premiera. Wypowiedź traciła w ten sposób swoją funkcjonalność; potencjalny odbiorca nie uzyskiwał wiedzy umożliwiającej mu skorzystanie z zaproszenia.

Oto przykłady takich realizacji ocenione na 1 punkt.

Przykład 57.

Szanowni Uczniowie, Studio Filmowe Kadr serdecznie zaprasza na premierę filmu zatytułowanego „Łowcy talentów”. Seans odbędzie się w sali kinowej nr 2 na ulicy Chlebowej o godzinie 17:00 w Żuławskim Ośrodku Kultury. Zachęcamy do przyścia, ponieważ będą rozdawane darmowe przekąski przed spektaklem, a film ten pokaże Wam, jak Wy sami możecie odblokować swój ukryty talent.

(Uczeń uwzględnił 4 elementy formy i dwa argumenty; brakuje informacji, kiedy odbędzie się premiera.)

Przykład 58.

Serdecznie zapraszamy Kolegów i Koleżanki z klas 8 na premierę filmu „Łowcy talentów”, która odbędzie się w Szkole Podstawowej im. Janusza Korczaka w Brzozówce 15 maja o godzinie 15.30 w sali gimnastycznej.

Przewidziany jest smaczny poczęstunek oraz mały upominek od producenta filmu.

(Uczeń uwzględnił 4 elementy formy i dwa argumenty; brakuje informacji, kto jest organizatorem wydarzenia.)

Rzadziej przyczyną przyznania 1 punktu był brak jednego z argumentów w zaproszeniu, w którym uwzględnione zostały wszystkie elementy formalne.

Taką sytuację obrazują poniższe przykłady.

Przykład 59.

Serdecznie zapraszamy wszystkich mieszkańców naszego miasta na premierę filmu „Łowcy talentów”. Odbędzie się ona w kinie „Kwiatek” przy ul. Kwiatowej 5 dnia 16 czerwca 2023 r. o godz. 16.00. wszyscy, którzy zgłoszą się po bilety do 20 maja, otrzymają je za darmo.

*Oczekujemy Państwa przybycia!
Pracownicy kina*

Przykład 60.

Serdecznie zapraszamy uczniów naszej szkoły na premierę filmu „Łowcy talentów”. Wydarzenie odbędzie się 27 maja 2023 r. o godzinie 17:00 w Centrum Kultury i Nauki w naszym mieście. Film ma na celu pomóc uczestnikom w odkryciu swojego talentu. Serdecznie zapraszamy.

Samorząd Uczniowski

W ocenie kryterium drugiego w formie użytkowej brane były pod uwagę zarówno błędy językowe, ortograficzne, jak i interpunkcyjne. Jeden punkt otrzymywał uczeń, który łącznie popełnił nie więcej niż dwa błędy. Temu wymaganiu sprostało 32% ósmoklasistów.

Wśród najczęściej popełnianych błędów należy wskazać:

a) błędy językowe:

- stylistyczne, np. Serdecznie zapraszamy wszystkich mieszkańców do udania się na premierę.; [...] reżyser podpisze autografy; Film jest zaopatrzony w dreszczyk emocji.; [...] film zawiera ważne wartości edukujące dzieci; [...] talent to nie tylko ładne malowanie czy coś;
- składniowe, np. [...] będzie opowiadał, jak odkryć swój talent i jak go pielęgnować, rozwijać i jak go nie stracić.; Zapraszamy na projekcję filmu, który odbędzie się [...]; kino znajduje się na ulicy Krabowej 19; Na premierze będą główni aktorzy, z którymi będzie można porozmawiać oraz będzie można dostać autograf.; [...] dla fundacji, w którą 60% uzbieranych pieniędzy wkładamy.; z Szkoły Podstawowej nr 15; Mam zaszczyt zaprosić chętnych na obejrzenie filmu;
- fleksyjne, np. wziąć autograf; w kinie na ulicy Jabłoniowa 6; na tą premierę; zapraszamy Torunianinów;
- leksykalne, np. film zostanie puszczony; Reżyser będzie zdradzał historię powstania tego filmu; rozdadzą limitowane autografy; specjalny gość w postaci Adama Małysza;

b) błędy ortograficzne dotyczące

- pisowni zaimków w funkcji adresatywnej (Zapraszam Cię wraz z twoimi przyjaciółmi)
- zwrotów grzecznościowych (Szanowni państwo, Drodzy koledzy)
- nazw szkół, nazw miejscowości (do Szkoły podstawowej w Starych polaskach; mieszkańców szczekocin)
- nazw ulic (przy ul. wąskiej 16)
- tytułu filmu („Łowcy Talentów”, „łowcy talentów”)
- głosek nosowych w wygłosie (na sale, całą klasę, główną rolę, na premiere)
- pisowni wielką literą (Kino helios; Serdecznie Zapraszamy; we Wtorek; Polski instytut sztuki filmowej, w Malborskim kinie),

c) błędy interpunkcyjne

- brak kropki w skrócie *pt.*
- zbędna kropka w skrócie *nr*
- zbędna kropka w podpisie pod zaproszeniem
- nadmiar przecinka (np. *Premiera, odbędzie się*)
- brak przecinka przed spójnikami, np. *który, gdzie, aby*
- brak cudzysłowu (*pod tytułem Łowcy talentów; koło teatralne Lis; autorka artykułu Odblokuj swój talent*).

Warto podkreślić, że w uczniowskich rozwiązaniach widoczna była większa dbałość o poprawność zapisu niż w latach ubiegłych, co odzwierciedla wyższy o kilka punktów procentowych wynik uzyskany przez tegorocznych ósmoklasistów za kryterium *Poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna*.

Tworzenie dłuższej formy wypowiedzi – wypracowanie

Umiejętność tworzenia dłuższej formy wypowiedzi – nie krótszej niż 200 wyrazów – sprawdzano w zadaniu 19. Ósmoklasiści mieli do wyboru dwie formy wypowiedzi: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym – rozprawka (temat ten wybrało 59% zdających, którzy napisali wypracowanie) lub wypowiedź o charakterze twórczym – opowiadanie (temat ten wybrało 41% zdających, którzy napisali wypracowanie). Oba tematy wymagały odwołania do lektury obowiązkowej.

Spośród wszystkich ósmoklasistów, którzy przystąpili do egzaminu, wypracowanie napisało ok.98% zdających. Pozostali nie podjęli się rozwiązania zadania 19.

W kryterium *Realizacja tematu 2* punkty otrzymało 82% zdających, natomiast w zakresie stosowania elementów retorycznych lub twórczych najwyższy wynik (5 punktów) uzyskało ok. 15% zdających; najczęściej uczniowie, podobnie jak w roku ubiegłym, otrzymywali 3 punkty (37% zdających). W zakresie kompetencji literackich i kulturowych maksymalną liczbę punktów (2 punkty) uzyskało, podobnie jak w roku ubiegłym, około 62% piszących egzamin ósmoklasisty.

Realizacja tematu, elementy retoryczne oraz kompetencje literackie i kulturowe w rozprawce

Ósmoklasiści wybierający w tym roku temat 1. rozważali w formie rozprawki, czy to, jakimi jesteśmy ludźmi, zależy do nas samych. Rozważanie tego zagadnienia nie sprawiało uczniom trudności; dawało okazję do wykorzystania swoich doświadczeń związanych z podejmowaniem decyzji i różnymi postawami wobec życiowych problemów. Dawało też możliwość wykorzystania bogatego materiału literackiego i nie ograniczało swobody myślenia młodych ludzi.

Kluczowe umiejętności z zakresu tworzenia wypowiedzi argumentacyjnej były oceniane w kryteriach *Realizacja tematu wypowiedzi, Elementy retoryczne oraz Kompetencje literackie i kulturowe*. Waga punktowa tych kryteriów wynosiła odpowiednio 2 pkt, 5 pkt i 2 pkt – w sumie 9 punktów. Taki wynik uzyskiwał uczeń, który w swojej wypowiedzi zastosował formę rozprawki, uwzględnił wszystkie elementy tematu, zbudował pogłębioną argumentację, funkcjonalnie wykorzystał treść przywołanych utworów literackich i zachował poprawność merytoryczną.

W przeważającej części prac piszący wybierali dedukcyjny tok rozumowania, potwierdzając w swoim stanowisku słuszność stwierdzenia zawartego w poleceniu, a następnie uzasadniając słuszność tezy co najmniej dwoma argumentami, które ilustrowali odpowiednio dobranymi przykładami z literatury. Uczniowie powinni byli odwołać się do lektury obowiązkowej i innego tekstu literackiego, którym mogła być kolejna lektura obowiązkowa.

Zdający odwoływali się przede wszystkim do lektur obowiązkowych wymienionych w arkuszu egzaminacyjnym, ale także do niektórych lektur z klas IV–VI. Szczególnie często ilustrację argumentacji stanowiły następujące pozycje: *Opowieść wigilijna*, *Zemsta*, *Kamienie na szaniec*, *Dziady* część II, *Pan Tadeusz*, *Quo vadis*, *Balladyna*. Ósmoklasiści rzadziej wykorzystywali *Redutę Orzona*, *Śmierć Pułkownika*, *Świteziankę*, *Małego Księcia*, *Latarnika*, *Żonę modną*, *Szyfrowe prace*.

Oprócz lektur obowiązkowych uczniowie przywoływali zarówno lektury uzupełniające, jak i wiele tekstów literackich (zwłaszcza epickich) spoza szkolnego kanonu, należących do gatunków najbardziej odpowiadających młodzieżowym gustom – powieści obyczajowych, przygodowych, historycznych, a także fantasy. Były to między innymi utwory:

- *Chłopcy z Placu Broni* Ferenc Molnára
- *Dywizjon 303* Arkadego Fiedlera
- *Romeo i Julia* Williama Szekspira
- *Hobbit, czyli tam i z powrotem* Johna Ronalda Reuela Tolkiena
- *Władca pierścieni* Johna Ronalda Reuela Tolkiena
- *W pustyni i w puszczy* Henryka Sienkiewicza
- *Stary człowiek i morze* Ernesta Hemingwaya
- *Tajemniczy ogród* Frances Hodgson Burnett
- *Stowarzyszenie umarłych poetów* Nancy Horowitz Kleinbaum
- *Oskar i pani Róża* Érica Emmanuela Schmitta
- *Folwark zwierzęcy* George'a Orwella
- *Rok 1984* George'a Orwella
- *Złodziejka książek* Markusa Zusaka
- *Duma i uprzedzenie* Jane Austen
- *Gwiazd naszych win* Johna Greena
- *Jej wszystkie życia* Kate Atkinson
- *Magiczne drzewo* Andrzeja Maleszki
- *Harry Potter i Insygnia Śmierci* Joanne Kathleen Rowling
- *Seria niefortunnych zdarzeń* Lemony Snicketa
- *Nieźłomny* Laury Hillenbrand
- *Baśniobór* Brandona Mulla
- *Percy Jackson i bogowie olimpijscy* Ricka Riordana
- *Charlie i fabryka czekolady* Roalda Dahla
- *Zwiadowcy* Johna Flanagana
- *Igrzyska śmierci* Suzanne Collins.

Powoływanie się na przykłady bohaterów literackich prowadziło zdecydowaną większość ósmoklasistów do konkluzji, że człowiek sam decyduje o jakości swojej egzystencji i o tym, jaki jest. Nawet jeśli na jakimś etapie swojego życia podejmuje niefortunne decyzje, powodujące pogorszenie relacji z innymi i przynoszące szkody moralne, zawsze ma szansę naprawić błędy i dowieść swojego człowieczeństwa. Bywa, że pomagają mu w tym okoliczności zewnętrzne, ale ostatecznie to on sam decyduje, jakim człowiekiem będzie. Słuszność stwierdzenia, że to, jakimi jesteśmy ludźmi, zależy do nas samych, zdaniem uczniów potwierdzali także bohaterowie słynący z postaw negatywnych (tacy jak np. cesarz

Neron), którzy odrzucili pożyteczne wzorce, nie słuchali dobrych rad innych, ponieważ wybrali drogę zła i zbrodni.

Ósmoklasiści z reguły pamiętali o tym, że rozprawka powinna być rzeczowym, logicznym wywodem na zadany temat i że argumentując, należy odwoływać się do postawionej tezy, a każdy z przykładów ilustrujących argumenty podsumowywać wnioskiem nawiązującym do tematu. Argumentacja w tych pracach była wnikliwa, a przedstawione argumenty – uporządkowane i zilustrowane funkcjonalnie wykorzystanymi przykładami z lektury obowiązkowej oraz innego tekstu literackiego.

Obrazują to zaprezentowane poniżej realizacje.

Przykład 61.

Otoczenie może mieć duży wpływ na człowieka, lecz ostatecznie on sam decyduje o tym, kim i jaki jest. Udowodnię prawdziwość tego stwierdzenia dzięki przykładom bohaterów literackich.

wyrażenie własnego stanowiska

Nawet najbardziej zagubiony człowiek potrafi znaleźć w sobie siłę, aby zmienić swoje zachowanie i ukształtować swoją lepszą przyszłość. Jacek Soplica z książki „Pan Tadeusz” Adama Mickiewicza większość życia był hulającym, nierozważnym szlachcicem z dużym talentem przywódczym, dzięki któremu przyjaźnił się ze Stolnikiem Horeszką.

sformułowanie pierwszego argumentu; przedstawienie przykładu ilustrującego argument

Po zniszczeniu przez Stolnika marzeń Jacka o zaręczynach z Ewą, młody szlachcic popadł w pijaństwo i biedę. Jego sytuacja pogorszyła się jeszcze bardziej po impulsywnym zabiciu Stolnika. Soplica stracił uznanie otoczenia, był pogardzany i samotny. Jednak jego losy odmieniły się po wstąpieniu do klasztoru, gdzie został emisariuszem, a jego główną misją było zorganizowanie powstania na Litwie. Dzięki temu Jacek zyskał tytuł bohatera narodowego.

Soplica mimo swojego trudnego położenia znalazł w sobie siłę, by porzucić nałóg i samotność. Z nieroztropnego młodego szlachcica przeobraził się w doświadczonego mnicha i bohatera. Jego historia jest dowodem na władzę, jaką człowiek ma nad swoim zachowaniem, i siłę, jaką mamy, by zmieniać swoje postępowanie i kształtować to, jacy jesteśmy.

podsumowanie przykładu wnioskiem

Z kolei wątek Winstona w powieści „1984” George’a Orwella pokazuje, jak duży wpływ człowiek ma na samego siebie, na swoje postawy i decyzje. W dystopijnym świecie książki głównym celem władzy jest posiadanie kompletnej kontroli nad społeczeństwem. Panuje skrajna propaganda, zmieniająca myślenie obywateli. Posunięto się nawet do zmiany języka, by ograniczyć wolność wyrażania opinii ludności. Jednak Winston nie poddaje się władzy, ma żądzę wolności i pragnie wolnego świata. Marzy o dołączeniu do legendarnego ruchu oporu i zwalczeniu władz.

sformułowanie drugiego argumentu; przedstawienie przykładu ilustrującego argument

Mimo ogromnego nacisku otoczenia wola Winstona pozostała wolna, czym udowodnił, że ostatecznie to człowiek kształtuje, jaki jest, jakie ma wartości i czym się kieruje. Winston nawet na ciężkich torturach nie stracił godności i nie uległ obrazowi świata, jakiego oczekuje od niego Partia. Podobnie zachowywała się jego partnerka Julia, która skrycie przeciwstawiała się Partii, zachowując swoje wartości i wolną wolę oraz pokazując, że ona sama, a nie otoczenie, wywiera największy wpływ na to, jaka jest.

Powyższy wątek powieści „1984” ukazuje, jak duży wpływ człowiek ma na

samego siebie. Bohaterowie zachowali własne poglądy nawet w obliczu zagrożenia śmiercią i torturami, nie ulegali otoczeniu i wciąż z ukrycia przeciwstawiali się władzy.

Przytoczone przykłady literackie pokazują, że największą kontrolę nad ludzkim działaniem i nad tym, jaki człowiek jest, ma on sam. Przemiana Jacka Soplicy dokonała się tylko dzięki jego chęci do zmiany i pokutowania za zabicie Stolnika Horeszki. Dzięki przemianie stał się lepszym człowiekiem, a nawet bohaterem, co zawdzięcza tylko sobie i swojej woli działania. Bohaterowie „1984” dzięki swojej determinacji i sile woli mogli z ukrycia walczyć z władzami, co również zawdzięczają tylko swojej silnej woli, która okazuje się największą siłą sprawczą w życiu człowieka.

podsumowanie
przykładu wnioskiem

podsumowanie:
nawiązanie do tezy,
potwierdzenie jej
słuszności
z odwołaniem do obu
przykładów literackich

wniosek ogólny

Przykład 62.

Każdy z nas jest wyjątkowy i inaczej postrzegany przez otaczające nas osoby. Jednak czy to, jakimi jesteśmy ludźmi, zależy od nas samych? Według mnie tak, co udowodnię w tej pracy.

Moim pierwszym argumentem potwierdzającym prawdziwość tezy jest fakt, że od nas zależy, w jaki sposób traktujemy innych. Przykładem takiej sytuacji jest historia Widma Złego Pana – bohatera lektury „Dziady cz. II” autorstwa Adama Mickiewicza. Mężczyzna za życia, jako gospodarz wioski, źle traktował swoich poddanych, m.in. kazał wyrzucić w Wigilię ze swojego dworu wdowę z dzieckiem lub zachłostał na śmierć chłopca, ponieważ ten zjadł kilka jabłek z jego sadu. Po śmierci za te czyny spotkała go kara, którą było wieczne uczucie głodu i pragnienia oraz nękanie przez ptaki – dusze jego ofiar. Kiedy żył, Zły Pan mógł się jeszcze zmienić i pomagać nieszczęśnikom, ale nie chciał. Teraz sam błaga o litość – na darmo. Historia tego bohatera literackiego udowadnia, że to my decydujemy, jakimi jesteśmy ludźmi, ponieważ od nas zależy, jak traktujemy innych.

wyrażenie własnego
stanowiska

sformułowanie
pierwszego argumentu;
omówienie przykładu
ilustrującego argument

wniosek –
podsumowanie
pierwszego przykładu

sformułowanie
drugiego argumentu;
omówienie przykładu
ilustrującego argument

Następnym argumentem potwierdzającym moją tezę jest to, że my sami możemy stworzyć własną dobrą historię. Przykładem takiej sytuacji jest los Jacka Soplicy – bohatera lektury „Pan Tadeusz” autorstwa Adama Mickiewicza. Mężczyzna we wczesnej młodości źle postępował, uchodził na Litwie za zabijakę i awanturnika. Był bardzo pewny siebie i miał autorytet u części szlachty. Dopiero po zabiciu Stolnika Horeszki uświadomił sobie, że należy zakończyć tę część życia i rozpocząć nowy etap. Wstąpił on do zakonu bernardynów, został emisariuszem oraz używał pseudonimu „ksiądz Robak”. Udowodnił swoją zmianę na lepsze m.in. podczas ataku Moskali w Soplicowie, gdy osłonił Gerwazego przed strzałem, który okazał się dla Soplicy śmiertelny. Historia Jacka wyraźnie pokazuje, że my sami decydujemy o tym, kim jesteśmy, ponieważ to nasza decyzja, jaką zbudujemy sobie historię.

wniosek –
podsumowanie
drugiego przykładu

Z przytoczonych przeze mnie argumentów wynika, że od nas samych zależy, jakimi jesteśmy ludźmi, ponieważ my decydujemy, jak traktujemy innych i w jaki sposób tworzymy historię naszego życia.

podsumowanie –
potwierdzenie
słuszności tezy

Realizując tegoroczny temat rozprawki, uczniowie snuli przemyślane rozważania. We wstępie autorzy prowokowali do refleksji dotyczących problemu sformułowanego w poleceniu, m.in. posługując się pytaniami. Kolejnym krokiem było sformułowanie własnego stanowiska lub hipotezy. Następnie redagowali argumenty, które ilustrowali przykładami

z utworów literackich. W zakończeniu rozprawki podsumowywali rozważania wnioskami wynikającymi z wyводу nad problemem zaproponowanym w poleceniu.

Liczna grupa ósmoklasistów, zamiast formułować argumenty i ilustrować je przykładami opisującymi sytuacje z życia bohaterów literackich, wykorzystywała przykłady z lektur w funkcji argumentacyjnej. W takich realizacjach nie pojawiły się stwierdzenia odnoszące się do tezy – popierające ją lub podważające jej słuszność – lecz autorzy skupili się na omówieniu przykładów postaw bohaterów literackich i podejmowanych przez nich decyzji. Wnioski podsumowujące te przykłady zwykle zawierały ogólną refleksję odnoszącą się do wstępu pracy lub stanowiły tylko formalne nawiązanie do problemu zawartego w poleceniu. Poniższe prace są przykładami takiej realizacji.

Przykład 63.

Czy to, jacy jesteśmy, zależy od nas samych? Uważam, że nie. Każdy zmienia się pod wpływem innych osób. Postaram się udowodnić moje stanowisko argumentami opartymi na lekturach.

sformułowanie
własnego stanowiska

Moim pierwszym argumentem będzie postać Marka Winicjusza z lektury „Quo vadis” Henryka Sienkiewicza. Marek Winicjusz był poganinem, materialistą i nie troszczył się o innych. Wszystko zmieniło poznanie Ligii, która była miłością jego życia. Bohater bardzo ją kochał, więc postanowił się zmienić, by ta odwzajemniła jego uczucia. Przeszedł na chrześcijaństwo i stał się empatycznym i dobrym człowiekiem. Myślę, że bez pomocy Ligii Winicjusz nie zmieniłby swojej postawy i nie zostałby lepszym człowiekiem.

przykład w funkcji
argumentacyjnej

Moim drugim argumentem jest postać Scrooge’a z lektury „Opowieść wigilijna” Charlesa Dickensa. Scrooge, podobnie jak Marek Winicjusz, był nieempatyczny i okropny względem innych. Przykładowo, nawet gdy wiedział, że jego pracownik miał chorego syna, nie chciał podnieść mu pensji. Wszystko zmieniła sytuacja, gdzie Scrooge wybrał się w podróż z duchami. Gdy bohater zobaczył, co go czeka, jeśli dalej taki będzie, wystraszył się i zdecydował się zmienić. Stał się empatycznym, dobrym człowiekiem i kupił Cratchitowi indyka na święta. Myślę, że Scrooge nie zmieniłby się, gdyby nie wizała ducha Marley’a i podróż z duchami.

podsumowanie
przykładu refleksją

przykład w funkcji
argumentacyjnej

Reasumując wszystkie moje rozważania, utwierdzam się w przekonaniu, że to, jakim będzie się człowiekiem, nie zależy tylko i wyłącznie od nas, a także od otoczenia. Każdy bohater dynamiczny z lektur zmienił się pod wpływem innych, a nie samego siebie. Bez pomocy innych dalej byłiby nieczułymi postaciami.

podsumowanie
przykładu refleksją;
potwierdzenie
słuszności tezy

Przykład 64.

Czy to, jakimi jesteśmy ludźmi, zależy od nas samych? Czy to, jak wpływają na nas wydarzenia z naszego życia, zależy od nas? W tej rozprawce postaram się rozważyć, a na koniec odpowiedzieć na zadane pytania.

sformułowanie
hipotezy; zapowiedź
sprawdzenia jej
prawdziwości

W pierwszym argumencie przytoczę dobrze wszystkim znaną „Opowieść Wigilijną” autorstwa Charlesa Dickensa. Główny bohater lektury Ebenezer Scrooge wbrew pozorom nie zawsze był bezlitosnym, nienawidzącym świąt skąpcom. Odrzucenie go przez ukochaną, a następnie śmierć jego drogiej siostry przemieniły go nie do poznania. Czy to mogło się potoczyć inaczej? Sądzę, że tak, a dowodu nie trzeba szukać daleko. Bob – optymistyczny pracownik w firmie „Marley & Scrooge” ma cierpiącego syna. Nie zarabia dostatecznie dużo, aby móc

przykład w funkcji
argumentacyjnej

zakupić dla niego odpowiednie leki czy też opłacić leczenie. Mimo przeciwności losu czerpie radość ze Świąt Bożego Narodzenia spędzanych skromnie w rodzinnym gronie. Zapewne niejeden człowiek w jego sytuacji rozpaczalby, desperacko poszukując rozwiązania, jednakże Bob robi wszystko, aby zapewnić małemu Timowi szczęśliwe życie i nie zamierza się poddawać.

Drugim argumentem jest historia trzech bohaterów: Zośki, Rudego oraz Alka. Chłopcy żyją w czasach wojny zbierającej liczne ofiary. Mimo młodego wieku i niewielkiego doświadczenia wstępują w szeregi tajnej organizacji, aby walczyć o lepsze jutro. Nawet za cenę życia.

przykład w funkcji argumentacyjnej

Trzecim, ostatnim argumentem są losy Marcina, bohatera książki Stefana Żeromskiego „Syzyfowe prace”. Został on wychowany w rosyjskim duchu, od młodości poddawany procesowi rusyfikacji. Zapewne wciąż pozostawałby wierny rosyjskiej kulturze, gdyby nie wygłoszenie „Reduty Ordona”, ponadczasowego dzieła Mickiewicza, przez jednego ze szkolnych kolegów. Wtedy – wbrew wszystkiemu, co osiągnął po latach edukacji w Klerykowie – postanawia sprzeciwić się zaborcom.

przykład w funkcji argumentacyjnej

Podsumowując: na to, jakimi będziemy ludźmi, wpływa decyzja o kontynuowaniu lub zaniechaniu walki o siebie. Nie przeszłość, ale siła, z jaką witamy kolejny dzień, świadczy o naszej wartości. Dlatego nie wolno nam zrezygnować, zbyt wiele zależy od nas samych.

podsumowanie rozważań – sformułowanie tezy

Tegoroczni ósmoklasiści dobrze poradzili sobie z realizacją tematu 1. wypracowania. Co prawda tylko ok. 1,3% piszących otrzymało maksymalną punktację (20 pkt) we wszystkich ośmiu kryteriach, ale wymogi kryterium *Realizacji tematu wypowiedzi* spełniło ok. 87% zdających (otrzymali oni w tym kryterium 2 punkty). Zaledwie 2,4% uczniów, spośród tych, którzy wybrali rozprawkę, otrzymało 0 punktów w tym kryterium.

Za rozprawkę, w której uczeń pominął jeden z kluczowych elementów polecenia, należało przyznać 1 punkt w kryterium *Realizacji tematu wypowiedzi*. Wynik taki uzyskało około 11% zdających.

Maksymalna ocena w kryterium *Elementy retoryczne* wynosiła 5 punktów; taką punktację zdobyli autorzy rozprawek, w których argumentacja była wnikliwa i uporządkowana, argumenty odwoływały się np. do faktów, logiki, emocji i zostały zilustrowane trafnie dobranymi przykładami literackimi lub odpowiednie przykłady zostały wykorzystane w funkcji argumentacyjnej. Maksymalny wynik (5 punktów) za realizację kryterium *Elementy retoryczne* uzyskało ok. 15% uczniów.

Wśród tegorocznych prac znaczną część (około 37%) stanowiły te, w których argumentacja była powierzchowna; w toku rozumowania brakowało wnikliwości. Taką rozprawkę, ocenioną w kryterium *Elementy retoryczne* na 3 punkty, obrazuje poniższy przykład, w którym aż trzy argumenty z ich literacką ilustracją stanowią powierzchowną realizację tematu.

Przykład 65.

Czy to, jakimi jesteśmy ludźmi, zależy od nas samych? Można powiedzieć, że jesteśmy kowalami własnego losu i mamy bardzo duży wpływ na własne życie, jednak w pewnych sytuacjach działają także czynniki zewnętrzne, takie jak: natura, nasza odpowiedzialność za pewne sprawy i działanie dla dobra innych lub ojczyzny.

Natura i związany z nią świat fantastyczny są potężnymi siłami, które mogą zmieniać bieg naszego życia. Jako dowód można podać lekturę pt. „Balladyna” Juliusza Słowackiego, której główna bohaterka popełniła wiele zbrojstw. Przez wpływ istot nadprzyrodzonych do biednego domu, który zamieszkiwała z siostrą Aliną i matką, trafił hrabia i został zorganizowany konkurs, podczas którego doszło do pierwszej zbrodni. Pozostałe zbrodnie zostały wykonane ze strachu, a mimo wszystko zachowanie bohaterki nie jest godne pochwały.

Błędów z przeszłości nie możemy wymazać, ale mamy możliwość zmienić swoje postępowanie i udowodnić, że jesteśmy godni wybaczenia. Jacek Soplica z lektury pt. „Pan Tadeusz” pokazuje swoją osobą, że jesteśmy w stanie zmienić się i z młodego hulaki, który nie dostając pozwolenia na ślub z ukochaną popełnia zbrodnię, stać się pokornym księdzem i emisariuszem. Jego winy odpuścił mu Gerwazy, czyli sługa Horeszki, na łożu śmierci.

Mimo czynników zewnętrznych to od nas zależy całkowita zmiana, co obrazuje Ebenezer Scrooge z „Opowieści wigilijnej” Charlesa Dickensa. Bohater zmienił swoje podejście do pieniędzy oraz traktowania innych po wstrząsie, jakim była dla niego wizyta czterech duchów, w tym zmarłego współnika – Jakuba, który przestrzegł bohatera przed swoim losem.

Sądzę, że mimo pewnych czynników zewnętrznych, to głównie od nas zależy, jakimi ludźmi jesteśmy, a świat fantastyczny istnieje tylko w naszej wyobraźni.

Rozprawka wymaga dyscypliny myślenia; nie ma w niej miejsca na skojarzenia niepowiązane z tematem pracy. Wypowiedź argumentacyjna ma przekonać odbiorcę do słuszności przyjętego przez autora stanowiska dzięki celnej, konkretnej wykładni. Brak rzeczowości i logiki rozważań sprawia, że cała praca lub jej fragmenty są nie na temat, a znajomość lektur obowiązkowych zostaje wykorzystana częściowo funkcjonalnie lub niefunkcjonalnie.

Przykłady takich niepełnych rozwiązań zamieszczono poniżej.

Przykład 66. (brak konsekwencji rozumowania)

„To, jakimi jesteśmy ludźmi, zależy od nas samych?”. To pytanie zadaje sobie coraz więcej osób. Czy można się z tym zgodzić? Czy faktycznie ma to sens?

Oczywiście, że zależy to od nas. Wiadomo, inni ludzie też mają na nas wpływ, jednak my sami decydujemy o swoim postępowaniu. Na przykład, kiedy z kimś się kłócimy, zdarzy się nie raz, że emocje nas poniosą. Głównie jest to spowodowane działaniem drugiej osoby. Jednak to my kontrolujemy nasze uczucia i zależy to od nas.

W przypadku Ebenezera Scrooge’a przeszedł on zmianę, nie tylko ze względu na duchy, ale również na siebie. Mógł przecież pozostać samotny i zły do końca życia.

Jednak najgorszym pomysłem byłoby zostać osobą taką jak Balladyna. Ona nie jest dobrym przykładem do naśladowania. W jej przypadku nie słuchała innych, robiła to, co chciała, nie zastanawiając się nad konsekwencjami. Nie myślała, co robi źle. Chciała zasiąść na tronie, co stało się jej obsesją. Więc nie zależało jej, aby być dobrym człowiekiem.

Podsumowując, to, jacy jesteśmy, zależy od nas. Warto jest pomyśleć, jak się zachowujemy, kontrolować się i być jak najlepszą wersją siebie. Po to, aby nie skończyć tak jak Balladyna. Nie warto też inspirować się innymi aż tak, aby nie być stuprocentowym sobą.

Przykład 67. (brak logiki dowodzenia)

Każdy człowiek jest inny. Posiadamy różne cechy, które nas odróżniają od innych. Moim zdaniem to, jakimi jesteśmy ludźmi, zależy od nas samych. Udowodnię to w mojej pracy.

Zacznę od tego, że nasze zachowanie wpływa na to, jak inni ludzie nas postrzegają. Przykładem takiej sytuacji jest zachowanie Ebenezera Scrooge'a z lektury Karola Dickensa pt. „Opowieść wigilijna”. Scrooge zniechęcał do siebie ludzi przez to, jak się zachowywał. Był on skąpy, bezuczuciowy, zależało mu na posiadaniu jak największej ilości pieniędzy, lecz nie na ich wydawaniu. Scrooge od śmierci swojego współpracownika Jakuba Marleya pracował z jednym pracownikiem o imieniu Bob. Dawał mu marną pensję i nigdy nie interesował się jego sytuacją rodzinną. Dopiero odwiedziny trzech duchów uświadomiły Ebenezerowi, jak złym jest człowiekiem. Zobaczył, że przez swoje zachowanie odtrąca od siebie ludzi aż tak, że po jego śmierci nikt nie będzie za nim tęsknił. Ta historia pokazuje, że to, jacy jesteśmy, wpływa na opinię o nas.

Następnym ważnym argumentem jest to, że bardzo często podejmujemy przemyślane decyzje. Taka sytuacja miała miejsce w lekturze „Dziady część II” Adama Mickiewicza. Mowa tu o zachowaniu Zosi. Była ona pasterką oraz najpiękniejszą dziewczyną w całej wsi. Zmarła mając 19 lat i nigdy nie zaznała prawdziwej miłości. Za życia zabawiła się uczuciami zakochanych w niej chłopców. Wiedziała, że nie powinna tak robić, lecz sprawiało jej to przyjemność. Ranila młodzieńców i nigdy szczerze się nie zakochała. Po śmierci prosi, aby znów ktoś ją pokochał, aby mogła doznać uczucia miłości. Żałuje swoich decyzji, które podejmowała za życia. To, jakie decyzje podejmujemy, kształtuje naszą przyszłość i opinię o nas.

Te dwie historie bohaterów lektur obowiązkowych pokazują, że moja teza jest słuszna. My sami kształtujemy opinię o sobie poprzez słowa, czyny, których się dopuszczamy. Należy tworzyć dobre wrażenie u innych oraz starać się pielęgnować nasze pozytywne cechy i skupiać się na ich rozwijaniu.

Części ósmoklasistów nie udało się opanować sztuki argumentowania na tyle, aby posługiwać się rzeczową argumentacją, celowo i funkcjonalnie dobierając wybrane treści z utworów literackich. Uczniowie ci podejmowali nieudaną próbę logicznego dowodzenia słuszności swojego stanowiska, wprowadzając do swoich prac elementy streszczenia – tak jak w poniższym przykładzie.

Przykład 68.

Ludzie zmieniają się na przestrzeni lat. Wpływa na to wiele zewnętrznych czynników, np. dorastanie, presja społeczeństwa, jednak tak naprawdę to od ludzi zależy, jaką mają osobowość i jakie jest ich postępowanie.

Nierzadko ktoś wchodzi z kimś innym w bardzo osobisty i trudny do rozwiązania spór, jednak przeszkodą do jego zakończenia jest zwyczajny brak chęci do kompromisu. Przykładem tego są losy Cześnika i Rejenta z utworu pt. „Zemsta” Aleksandra Fredry. Obaj bohaterowie prowadzą spór o granicę swoich posesji, którą stanowi uszkodzony mur. Rejent chce go naprawić, a Cześnik zniszczyć. W tym samym momencie Wacław (syn Rejenta) i Klara (bratanica Cześnika) spotykają się potajemnie, gdyż są w sobie zakochani. Akcja komedii toczy się dalej, a przez nią przewijają się jeszcze inni bohaterowie, np. Papkin, który przez chwilę zabiegał o Klarę. W końcu Cześnik z Rejentem zawierają rozejm, wraz ze ślubem Klary i Wacława. Przykład obu kłócących się bohaterów trafnie ukazuje zażartą i wyniszczającą kłótnię, która przynosi jedynie szkody. Mimo że nikt nie proponował rozejmu, który by usatysfakcjonował obie strony (chodzi o wydarzenia sprzed ślubu Wacława i Klary),

to niemądrym zachowaniem było brnięcie w ten spór. Okazuje się, że bohaterowie byli jednak w stanie pogodzić się, w czym zdecydowanie pomógł im ślub Wacława i Klary. Faktycznie, do tej decyzji przyczynili się w dużej mierze nowożeńcy, jednak ostateczne działania zależały tylko od samych zwaśnionych szlachciców.

Niejednokrotnie o tym, jacy jesteśmy, świadczą nasze czyny. Osoby, które poświęcają się dla dobra ojczyzny są postrzegane jako wzory do naśladowania, a nawet jako bohaterowie. Ordon, czyli żołnierz polski ukazany w lekturze pt. „Reduta Ordona” Adama Mickiewicza, zdecydowanie był bohaterem. Kiedy Moskale atakowali redutę, której bronił, zauważył w pewnym momencie, że wygrywają. Postanowił wówczas podjąć odważną i szlachetną decyzję – wysadzić w powietrze całą redutę, a wraz z nią – Moskali, aby nie donieśli zwycięstwa. Poświęcił swoje życie, by wróg nie wygrał bitwy. Do dziś odbieramy Ordona jako mądrego i szlachetnego dowódcę, jako bohatera. Jego czyny przeszły do historii. Ta opowieść jest świetnym przykładem, że to, jakimi jesteśmy ludźmi, zależy od nas samych.

Na charakter i poczynania człowieka wpływa wiele czynników zewnętrznych, jednak to on sam ostatecznie podejmuje decyzję o sobie. Może to dotyczyć wielu aspektów jego życia, jak np. klótni, ale może to być również wzorowa postawa wynikająca z trudnych okoliczności. Powyższymi argumentami udowodniłam słuszność tezy.

Poniższy przykład to realizacja, w której uczeń przywołał tylko jeden tekst literacki – lekturę obowiązkową, zatem nie uwzględnił jednego z elementów polecenia (w kryterium *Realizacja tematu wypowiedzi* zdający uzyskał 1 pkt).

Przykład 69.

Każdy człowiek jest kowalem własnego losu. Mimo że wiele czynników próbuje wpłynąć na nasze postępowanie, to według mnie to, jakimi jesteśmy ludźmi, zależy przede wszystkim od nas. Aby to udowodnić, przytoczę część z wielu przykładów z literatury, potwierdzających mój pogląd.

Przede wszystkim, o tym, jakim się jest człowiekiem, świadczy to, jak traktujemy innych ludzi. Bycie bezwzględny wobec innych wpływa na to, że stajemy się złymi osobami. Poszukując przykładu z literatury warto sięgnąć po dzieło Henryka Sienkiewicza „Quo vadis”. Poznajemy tam Winicjusza, który jest okrutnym żołnierzem w starożytnym Rzymie. Życie ludzkie nie ma dla niego żadnej wartości, potrafi odebrać życie swojemu słudze za drobne przewinienia. Został wychowany wśród pogan, którzy gardzili chrześcijanami i ich prześladowali. Mimo presji ze strony Rzymian Marek zdecydował się jednak na przyjęcie nauk Chrystusa, aby zbliżyć się do swej ukochanej – Ligii, która była chrześcijanką. Nie baczył on na to, że wyznawcy Jezusa byli uznawani za barbarzyńców i postanowił być sobą. Przykład ten pokazuje, że to my decydujemy o tym, kim jesteśmy.

Podsumowując, to, jakimi ludźmi będziemy, zależy od nas samych.

Spełnienie wymogów kryterium *Kompetencje literackie i kulturowe* było dla ósmoklasistów piszących rozprawkę umiejętnością bardzo łatwą (poziom wykonania – 92%). W przypadku 64% rozprawek znajomość przywołanych tekstów literackich została wykorzystana funkcjonalnie, służąc realizacji tematu, a jednocześnie została zachowana w nich poprawność merytoryczna, świadcząca o dobrej znajomości treści lektur. Tak dobry poziom umiejętności w tym zakresie był doceniony przez egzaminatorów przyznaniem maksymalnej punktacji – 2 punktów. Spośród uczniów, którzy wybrali wypowiedź argumentacyjną, 28% otrzymało tylko 1 punkt w kryterium *Kompetencje literackie i kulturowe*. W tych

wpracowaniach teksty zostały wykorzystane częściowo funkcjonalnie i/lub wystąpił jeden błąd merytoryczny albo uczeń popełnił dwa błędy merytoryczne.

Przykład pracy z niepełną punktacją (1 pkt) w kryterium *Kompetencje literackie i kulturowe* zaprezentowano poniżej.

Przykład 70.

Pytanie zadane w temacie z pewnością nurtuje wielu ludzi; ja uważam, że to stwierdzenie jest słuszne. W kolejnych akapitach mojej pracy postaram się udowodnić słuszność mojej tezy oraz poprzeć ją kilkoma argumentami.

To, kim ktoś jest, zależy od jego poczynań i chęci. Przykładem tego jest postać i losy Andrzeja Kmicica z dzieła pt. „Potop” Henryka Sienkiewicza. Początkowo ten bohater jest szlachcicem, który prowadzi podejrzany styl życia (pali nawet wieś, w ramach zemsty). Wszystko zmienia się, kiedy zostaje złapany przez Michała Wołodyjowskiego. Dostrzega wtedy swój błąd i wstępuje do wojsk Hetmana Wielkiego Litewskiego, przysięgając wierność Januszowi Radziwiłłowi. Litwin okazuje się jednak zdrajcą, a Kmicic musi mu służyć, przez co na jego nazwisko sypły hańba. Nawet kiedy hetman umiera, Andrzej jest nadal pamiętany jako zdrajca.

Moim drugim argumentem jest fakt, że to od nas zależy, czy mamy przyjaciół. Przykładem jest postępowanie Lisa z lektury „Mały Książę”. Proponuje on Małemu Księżciu przyjaźń, ponieważ odbiera go jako optymistycznego i miłego kompana. Mały Książę także pragnie tej przyjaźni, ponieważ jest ciekawy tego nieznanego stworzenia i szuka przyjaciół. Relacja bohaterów rozwija się i pomaga Małemu Księżciu zrozumieć świat. Książę odwiedził wielu dorosłych ludzi, a zaprzyjaźnił się z Lisem. Dlaczego? Otóż z jego obserwacji wynikało, że dorosłym zależy tylko na rzeczach materialnych. Szukał więc przyjaźni z osobą, która jest do niego podobna.

Podsumowując, to jacy jesteśmy, zależy od nas, naszego zachowania, sposobu spędzania czasu. Sprawia to, że ludzie przypisują nam cechy, które już na zawsze nas określają.

Jeśli realizując temat, zdający pomijali drugi tekst literacki i ilustrowali swoją argumentację przykładem tylko jednego utworu literackiego, w kryterium *Kompetencje literackie i kulturowe*, nie otrzymywali nawet jednego punktu. Należało bowiem przyznać go tym uczniom, którzy przynajmniej częściowo funkcjonalnie wykorzystali znajomość treści przywołanych przez siebie dwóch utworów – lektury obowiązkowej i innego tekstu literackiego. W kryterium *Kompetencje literackie i kulturowe* 0 punktów uzyskało ok. 7% ósmoklasistów.

Reasumując, dochodzimy do wniosku, że do najczęstszych problemów, jakie stwierdzono w niepełnych realizacjach rozprawek ósmoklasistów, należało:

- wykorzystanie w argumentacji tylko jednego tekstu – lektury obowiązkowej
- niedostateczna znajomość treści i problematyki lektur obowiązkowych
- nieumiejętne selekcjonowanie materiału literackiego
- streszczanie utworów.

Realizacja tematu, elementy twórcze oraz kompetencje literackie i kulturowe w opowiadaniu

Na tegorocznym egzaminie spośród uczniów, którzy podjęli rozwiązanie zadania 19. i napisali wypracowanie, 41% ósmoklasistów wybrało temat 2. Wskazana w temacie forma wypowiedzi – opowiadanie – zobowiązywała zdających do wykazania się umiejętnością zredagowania jednej z podstawowych form wypowiedzi pisemnej, której zasady uczniowie poznają już na początku edukacji szkolnej. Na egzaminie ósmoklasisty oczekuje się, że zdający spełnią wymagania ujęte w temacie – uwzględnią wszystkie elementy polecenia, napisana przez nich wypowiedź w całości będzie dotyczyła problemu wskazanego w poleceniu. Ponadto w napisanym przez nich opowiadaniu narracja będzie funkcjonalna, układ zdarzeń logiczny, a fabuła urozmaicona. Nie mogą również zapomnieć o tym, by wykazać się dobrą znajomością wybranej lektury obowiązkowej, której treść powinni wykorzystać funkcjonalnie i twórczo. Pełną i swobodną realizację tematu powinien ułatwić zdającym wykorzystany przez nich zakres środków językowych.

Realizacja tematu

Zadaniem uczniów, którzy wybrali na tegorocznym egzaminie twórczą formę wypowiedzi, było napisanie opowiadania o spotkaniu z jednym z bohaterów wybranej lektury obowiązkowej i wspólnej z nim przygodzie, która miała przekonać autora pracy o tym, że swój cel osiąga ten, kto wytrwale do niego dąży.

Bohaterem swojego opowiadania tegoroczni ósmoklasiści najczęściej – podobnie jak w roku ubiegłym – czynili Małego Księcia. Uczniowie rzadziej sięgali do innych lektur obowiązkowych, choć nie brakowało prac, w których opisali wspólną przygodę z Ebenezerem Scrooge'em, Winicjuszem, Ligią, Rudym, Alkiem, Zośką, Skawińskim czy Wacławem.

W kryterium *Realizacja tematu wypowiedzi* ósmoklasiści mogli otrzymać 2 punkty, o ile ich wypowiedź spełniała wszystkie warunki (w opowiadaniu uwzględniono dwa kluczowe elementy: wspólną przygodę z bohaterem lektury obowiązkowej i wynikającą z pracy myśl, że cel osiąga ten, kto wytrwale do niego dąży).

Maksymalny wynik za realizację pierwszego kryterium uzyskało 74% uczniów, którzy w zadaniu 19. wybrali temat 2. Jeśli w opowiadaniu został pominięty jeden z kluczowych elementów polecenia, wówczas przyznawano 1 punkt. Wynik taki uzyskało ok. 23% zdających.

Najczęstszym uchybieniem, które decydowało o przyznaniu niepełnej punktacji, było pominięcie przekonania wynikającego z przeżytej z bohaterem przygody, że cel osiąga ten, kto wytrwale do niego dąży. Zdający często też przygodę, którą mieli wspólnie przeżyć z wybranym bohaterem literackim, ograniczali do spotkania z tym bohaterem i rozmowy o losach postaci literackiej (opisanych w lekturze). W takich realizacjach, jeśli narrator wyraźnie nie wprowadził elementu zaskoczenia (a więc nie zasygnalizował, że spotkanie jest przygodą – niecodziennym wydarzeniem), również brakowało jednego elementu tematu – wspólnej przygody narratora i bohatera literackiego.

W opowiadaniach, które w kryterium realizacji tematu zostały ocenione na 0 punktów (ok. 2% prac), brakowało najczęściej odwołania do lektury obowiązkowej. Warto przy tym pamiętać, że absolutnie niewystarczające jest dla zrealizowania tego kryterium nazwanie wykreowanej przez siebie postaci imieniem znanym z lektury, bez przywołania choćby pojedynczych elementów świata przedstawionego, które świadczyłyby o znajomości tekstu. Warto również zaznaczyć, że – zgodnie z kryteriami – jeżeli w *Realizacji tematu wypowiedzi* za wypracowanie przyznano 0 punktów, we wszystkich pozostałych kryteriach również przyznano 0 punktów.

Osobną grupę stanowiły opowiadania, w których zdający wybierali *Balladynę* i na przykładzie przygody przeżywanej z tytułową bohaterką (najczęściej narrator słuchał opowieści bohaterki o wydarzeniach opisanych w lekturze lub współdziałał w tych wydarzeniach z Balladyną) dochodzili do wniosku lub przekonania, że cel osiąga ten, kto do niego wytrwale dąży, jednakże nie pochwalali metod wybranych przez główną bohaterkę.

Poniżej przykład takiego wypracowania.

Przykład 71.

Pewnego majowego wieczoru wybrałam się na spacer. Miałam mętlik w głowie, ponieważ za kilka dni miał się odbyć egzamin, który mógł zaważyć na mojej przyszłości. Niewiele myśląc, udałam się do swojego ulubionego miejsca – parku.

Spacerując między alejkami, zauważyłam kobietę siedzącą na ławce. Przez chwilę się jej przyglądałam, aż zauważyłam coś dziwnego. Czerwoną plamę na środku czoła.

– Ta plama przypomina krew – powiedziałam pod nosem. Po chwili namysłu uświadomiłam sobie, iż znam tylko jedną kobietę z tak charakterystycznym znamieniem jak to, które nosiła ta postać.

– To jest Balladyna – powiedziałam dosyć głośno, nadal nie wierząc swoim oczom. Nim faktycznie zrozumiałam, kto siedzi na ławce, zauważyłam, iż kobieta patrzy na mnie i gestem ręki pokazuje, abym podeszła. Zrobiłam to, a gdy znalazłam się tuż przy niej, przesunęła się, robiąc mi miejsce.

– Witaj, młoda damo – powiedziała do mnie z uśmiechem.

– Dzień dobry – odpowiedziałam. – Co panią tu sprowadza? – zapytałam bez zastanowienia.

Wtedy ona zaczęła opowieść o tym, jak została porażona piorunem i znalazła się w parku.

– Czyli to znaczy... – nie zdążyłam dokończyć, bo ona zrobiła to za mnie.

– ...Że rozmawiasz z duchem – dokończyła.

Przez chwilę siedziałyśmy w ciszy. Ja, mając nadal w głowie to, iż za kilka dni będę zdawać egzamin, a moim celem jest osiągnięcie wysokiego wyniku, zapytałam:

– Balladyno, co mam zrobić, aby osiągnąć swój cel?

Kobieta po chwili namysłu opowiedziała:

– Dziecko, ja swój wygórowany cel stworzony przez chorobliwą ambicję osiągnęłam w najgorszy sposób, jaki tylko istnieje – powiedziała ze smutkiem.

Odpowiedziałam jej, że wiem i nie popieram tego, co zrobiła. Kobieta wyznała wtedy, że sama sobie nigdy nie wybaczy, iż zabiła siostrę i kilka innych osób. Powiedziała również, że osiąga cel ten, kto wytrwale do niego zmierza oraz abym się nie poddawała. Abym zrobiła wszystko, by go osiągnąć, wszystko – o ile jest to dozwolone i jeśli w przyszłości nie będę tego żałować.

– *Dziękuję, Balladyno, to bardzo wiele dla mnie znaczy – odpowiedziałam na jej rady.*
– *Idź już, dziecko, życzę ci, abyś z powodzeniem zdała egzamin, o którym myślisz oraz aby twój cel okazał się łatwiejszy do osiągnięcia niż ci się wydaje – powiedziała.*

– *Dziękuję jeszcze raz – rzekłam, wstając z ławki.*

Idąc w kierunku głównej alejki, która prowadziła do mojego domu, odwróciłam się, by spojrzeć na Balladynę ostatni raz. Okazało się, że i ona patrzy na mnie. Wymieniłyśmy porozumiewawcze spojrzenia. Ruszyłam przed siebie.

Gdy wróciłam do domu, jeszcze długo myślałam o słowach Balladyny. Dzięki nim uczyłam się do egzaminu jeszcze wytrwalej niż dotąd, co sprawiło, że uzyskałam bardzo wysoki wynik z egzaminu. Gdy ktoś mnie pyta, jak to się stało, zawsze powtarzam słowa Balladyny: „Swój cel osiąga ten, kto wytrwale do niego dąży”. Jestem jej ogromnie wdzięczna za udzielone mi wskazówki i za spotkanie. Nigdy tego nie zapomnę.

W niektórych takich realizacjach zdający nie poradzili sobie jednak z etyczną oceną postępowania Balladyny. Jeśli w napisanym przez nich opowiadaniu wyraźnie nie została wyrażona negatywna ocena postępowania bohaterki dramatu Słowackiego, wypracowanie mogło zostać ocenione we wszystkich kryteriach na 0 punktów zgodnie z zapisami w Zasadach oceniania wypracowań – punkt 7.: *Zabronione jest pisanie wypowiedzi [...] propagujących postępowanie niezgodne z prawem.*

Elementy twórcze

Temat wypracowania, którego jednym z bohaterów miał być sam autor pracy, opowiadający o przygodzie przeżytej z bohaterem literackim, skłaniał do zastosowania narracji w 1. osobie liczby pojedynczej czasu przeszłego. Opowiadający uzewnętrzniał swoje „ja”, relacjonując zdarzenia, których był świadkiem lub uczestnikiem.

Najczęściej uczniowie spotykali wybranego bohatera literackiego we własnym świecie, ale do tego spotkania dochodziło w zaskakujący sposób. Rozpoznawali w spotkanej postaci znaną sobie literacką kreację lub na oczach czytelników odsłaniali karty dotyczące pochodzenia i przeżyć bohatera. Rzadziej przenosili się do świata przedstawionego lektury. W takich opowiadaniach wykorzystywali konwencję snu lub podróży międzyplanetarnej statkiem kosmicznym albo wprowadzali funkcjonujące w literaturze motywy lustra czy szafy jako magicznych przedmiotów umożliwiających przejście do innego świata. W wykreowanych przez siebie rzeczywistościach przeżywali przygodę – często nie była to przygoda wspólna dla narratora i postaci literackiej, najczęściej sprowadzała się do niezwykłego dla narratora towarzyszenia bohaterowi w wydarzeniach opisanych w lekturze lub brania w nich czynnego udziału albo słuchania relacji bohatera o jego przeszłości.

Na podstawie znajomości losów wybranego bohatera literackiego zdający wskazywali cel, do którego bohater ten mógł dążyć i czego w związku z tym mogli się od tego bohatera nauczyć. Na przykład Mały Książę stawał się nauczycielem, ponieważ uparcie dążył do odnalezienia przyjaciela, którego wcześniej poznał i z którym się rozstał. Rudy, Alek czy Zośka swoim zdeterminowaniem w walce o wolność Polski wskazywali narratorowi, że warto być patriotą czynnie przeciwstawiającym się wrogowi ojczyzny. Skawiński swoimi losami udowadniał, że można znaleźć upragnioną pracę, jeśli się tego bardzo chce.

W zakończeniu najczęściej uczniowie wprost formułowali wniosek wynikający ze spotkania z bohaterem i przeżytej z nim przygody – cel osiąga ten, kto wytrwale do niego dąży.

Zdający, pamiętając o wymaganiach wpisanych w realizację wybranej przez siebie formy wypowiedzi, jaką jest opowiadanie, powinni wykazać się umiejętnością prowadzenia funkcjonalnej narracji i zadbania o logiczny układ prezentowanych zdarzeń. Ponadto elementem wpływającym na pełną realizację polecenia było takie urozmaicenie fabuły, aby wywołać u czytelnika efekt zaskoczenia. Mogły temu służyć umiejętnie wprowadzone takie komponenty budowy fabuły: czas akcji, miejsce akcji, dialog lub monolog, a także opis wyglądu bohatera i jego zachowania. Rzadziej zdający wprowadzali zwrot akcji, punkt kulminacyjny, retrospekcję czy puentę. Umiejętne wprowadzenie wymienionych sposobów budowania fabuły połączone z twórczym wykorzystaniem treści lektury znajdowało swoje odzwierciedlenie w wysokiej punktacji w zakresie kryterium 2. (*Elementy twórcze*).

Umiejętność twórczego wykorzystania treści lektury uczniowie realizowali w różny sposób. Niektórzy przekształcali wątki i motywy znane z utworu, osadzając je w zupełnie innych realiach, nawiązywali do rysu psychologicznego bohatera albo zachowywali kolejność zdarzeń znaną z lektury i wprowadzali ich ciąg dalszy.

Przykład wykorzystania lektury *Mały Książę* w sposób twórczy z jednoczesnym spełnieniem wszystkich pozostałych wymagań zawartych w poleceniu można dostrzec w zamieszczonym poniżej wypracowaniu.

Przykład 72.

Niezlomne serce

Gdy tylko wyszłam z domu, moją twarz od razu oplotło chłodne powietrze. Tarcza słońca powoli zbliżała się do horyzontu. Skąpana w czerwonym blasku sceneria miejska odbierała mowę. Mimo to nie mogłam oprzeć się wrażeniu, że piękne łąki, teraz zastąpione przez wysokie bloki, wyglądałyby o wiele lepiej na tle zachodzącego słońca.

Przesłoniłam oczy dłonią, by móc spojrzeć w górę. Na niebie znaczyły się wyraźne kontury chmur. Obraz przed moimi oczami bardzo przypominał mi rysunek, który kiedyś zrobiłam dla mojej mamy. Uśmiechnęłam się na samo wspomnienie. Ostatni raz ogarnęłam wzrokiem ten piękny krajobraz, nie mogąc się nadziwić, jaki jest niezwykły. Czułam się jak aktor pośrodku ogromnej sceny. Ogrom nieba rozpościerającego się nad moją głową sprawiał, że poczułam się bardzo mała.

Nagle przed oczami ujrzałam niewielką postać. Wiatr delikatnie rozwiewał jej płaszcz i złociste włosy. Jego dziwny ubiór nie czynił go mniej niezwykłym. Na nogach nosił wysokie, fioletowe buty, a do boku przypasaną miał niewielką szabelkę.

Jego lekko rozszerzone oczy i niepewna postawa sprawiały, że wyglądał na zagubionego. Przyjrzałam mu się uważnie i wtedy mnie spostrzegł. Mogłam odwrócić się na pięcie i odejść, a jednak coś mnie powstrzymało. Jego oczy były jak bezpieczna przystań, w której pragnęłam pozostać. Wiedziałam, kim był, choć logiczne myślenie głośno przeczyło. Przede mną stał Mały Książę...

Nie byłam pewna, czy moja głowa nie płała mi figli. Czy mogłam spotkać nieistniejącego bohatera literackiego? Brzmiało to absurdalnie!
– *Wydawało mi się, że kiedyś rosty tu wysokie łany zboża –*

wprowadzenie bohatera – opis wyglądu

przetworzony rys psychologiczny bohatera

przetworzony motyw łąków

powiedział.

W jego głosie dosłyszałam cichą nutkę żalu i nostalgii. Czyżby miał z tym miejscem jakieś szczególne wspomnienia?

– Rzeczywiście. Kiedyś były tu też polany i łąki – wytłumaczyłam.

A ponieważ zdawał się nieustannie czegoś szukać, spytałam:

– Rozglądasz się za czymś konkretnym?

Wydało mi się, że Mały Książę posmutniał.

– Nie za czymś, a za kimś – poprawił mnie. – Szukam mojego

przyjaciela, Lisa.

Kiwnęłam ze zrozumieniem głową.

– Myślę, że już dawno go tu nie ma – odparłam.

Mały Książę zacisnął usta, jakby w to nie wierzył.

– Znajdę go – powiedział z widoczną determinacją w oczach.

Zdziwiłam się bardzo. Szukanie Lisa pośród tylu bloków wydawało mi się niemożliwe.

Nagle Mały Książę zachwiał się, a ja dostrzegłam jak bardzo był zmęczony. Musiał szukać Lisa od bardzo dawna.

– Odpocznij sobie – zaproponowałam. – Padasz z nóg.

Mały Książę pokręcił głową.

– Nie – powiedział. – Znajdę go, zobaczysz.

Jego determinacja i wiara w dotarcie do celu były niezwykle.

Kiwnęłam głową. Nie mogłam go powstrzymać, ale miałam zamiar mu pomóc.

W trakcie poszukiwań Mały Książę opowiedział mi o swoich przygodach. Słuchałam i czułam jakbym przeżywała je na nowo razem z nim. Zafascynowała mnie jego podróż po planetach Geografa, Pijaka i Latarnika. Z zatroskaniem uniosłam brwi, gdy przedstawiał mi swoją kłótnię z Różą.

Zdumiałam się, gdy nagle w oddali błysnęła ruda sylwetka.

Spojrzałam na Małego Księcia, w którego oczach błyszcząły teraz łzy. Wiedziałam, że przed nami stoi jego przyjaciel – Lis.

Patrząc jak Mały Książę wtula się w futro przyjaciela, zaczynałam rozumieć, że to determinacja i wiara w odnalezienie Lisa sprawiły, że Mały Książę spotkał się z nim po latach rozłąki. Gdyby poddał się wcześniej i z góry założyłby niepowodzenie, być może nigdy by go nie odnalazł.

Popatrzyłam na ich ogromną radość ze spotkania. I poczułam, jak wzruszenie oplata moje serce. Promienie słońca tańczyły na złocistych włosach Małego Księcia i rudym futrze Lisa. Czułam się tak dobrze – po prostu dobrze.

zboża, o których wspominał Lis

przetworzony motyw spotkania Małego Księcia z Lisem

wykazanie się znajomością treści lektury – inne wydarzenia z życia Małego Księcia

przetworzony motyw osvajania

O ile w poprzednim przykładzie wspólna przygoda była przygodą głównie dla narratora, o tyle w tym – zamieszczonym poniżej – niezwyklego zdarzenia doświadczyli razem i narratorka, i bohater literacki.

Przykład 73.

Rok temu przytrafiło mi się coś bardzo dziwnego. Siedziałam w ogródku przed moim domkiem n a wsi i czytałam książkę. W pewnym momencie ktoś do mnie podszedł i zapytał:

– Widziałaś gdzieś Różę? – zdziwiło mnie to, ponieważ w okolicy nikt nie mieszkał i rzadko miałam niespodziewanych gości. Gry obróciłam się, aby zobaczyć, kto do mnie mówi, ujrzałam małego chłopca. Miłą piękne niebieskie oczy, blond włosy i wesoły uśmiech.

– Czy wiesz, gdzie jest moja Róża? – powtórzył pytanie.

– Twoja Róża? Nie, nie mam pojęcia – odparłam zdziwiona. – Jedyne róże, jakie mam, to te rosnące za domem. Chodź, pokażę ci je.

Poszliśmy, żeby zobaczyć, a ja nadal zastanawiałam się, skąd on się tu wziął. Gdy chłopiec przyjrzał się różom, stwierdził, że to nie o nie mu chodziło. W końcu nie wytrzymałam i zapytałam go:

– Jak się tu znalazłeś? Jak masz na imię i właściwie po co ci róża?

– Mam na imię Mały Książę.

Rozbawiło mnie to, że ten niepozorny chłopiec nazywa siebie księciem, ale słuchałam dalej.

– Róża to kwiat, który kocham. Miałem do niej wrócić, ale nie udało mi się jej znaleźć. Martwię się o nią, a co jeśli coś jej się stało, przecież ona ma tylko cztery kolce do obrony. Jestem za nią odpowiedzialny, muszę jej jakoś pomóc.

Na to wspomnienie oczy mu się zaszkliły i zaczął płakać.

– Jestem za nią odpowiedzialny – powtórzył jakby sam do siebie.

Próbowałam go uspokoić, gdy nagle zerwał się silny wiatr. Weszłam z Małym Księciem do domu. Powoli chłopiec uspokoił się i zaczęliśmy rozmawiać.

Nagle w dom uderzyło tornado. Nic nie mogłam zrobić. Pofrunęliśmy razem z całym budynkiem w górę. Cudem to przeżyliśmy. Wylądowaliśmy cali obolali w jakimś jeziorcu. Zupełnie straciłam orientację, a w pobliżu nie było śladu cywilizacji. Spanikowałam i nie wiedziałam, co robić.

– Spokojnie – usłyszałam głos pełen determinacji. – Jakoś znajdziemy drogę powrotną.

Te słowa podniosły mnie trochę na duchu. Szliśmy parę godzin. Byłam okropnie zmęczona, ale nie mogliśmy się zatrzymywać. Straciłam już wszelką nadzieję, jednak Mały Książę wciąż się nie poddawał. Pomyślałam sobie wtedy, że pewnie z takim samym zapałem szukał swojej Róży.

– Dlaczego ty nie przejmujesz się tym, że do tej pory błądzimy po tych polach?

– Bo jeśli komuś na czymś lub na kimś bardzo zależy, to nigdy nie straci nadziei – powiedział.

Dopiero wtedy dotarło do mnie, jak wiele można osiągnąć, nie poddając się i wytrwale dążąc do celu.

Po następnych dwóch kilometrach marszu udało nam się znaleźć małe górskie miasteczko. Nie wierzyłam w nasze szczęście. Od tamtej pory obiecałam sobie nigdy nie tracić nadziei i zawsze być dobrej myśli.

wspólnie przeżyta przygoda narratorki i bohatera literackiego

Ósmoklasiści w kryterium *Elementy twórcze* mogli maksymalnie uzyskać 5 punktów, jeśli w napisanym przez nich opowiadaniu układ zdarzeń był logiczny, narracja funkcjonalna, fabuła urozmaicona (w tym funkcjonalnie wykorzystano co najmniej 6 spośród wymienionych w kryteriach oceniania elementów budowy fabuły), a wykorzystanie treści lektury – twórcze. Taki wynik w tym kryterium uzyskało 14% uczniów, którzy w zadaniu 19. wybrali opowiadanie.

Kompetencje literackie i kulturowe

Podobnie jak w latach poprzednich uczniowie, którzy samodzielnie konstruowali opowiadanie, byli zobowiązani do wykazania się bardzo dobrą znajomością lektury obowiązkowej. Umiejętność celowego i funkcjonalnego wykorzystania wydarzeń albo omówienia takich wątków, które istotnie wspierają przyjęty tok rozumowania albo dobrze ilustrują to, o czym zdający pisze, mogła być oceniona maksymalnie na 2 punkty. Warunkiem koniecznym było jednak zachowanie poprawności rzeczowej przywoływanych treści.

Uczniowie, tworząc w napisanych przez siebie opowiadaniach świat przedstawiony, w różny sposób odwoływali się do znajomości treści wybranej lektury obowiązkowej. Najczęściej, jeśli przenosili się do świata bohatera literackiego i tam spotykali się z tym bohaterem, opisywali miejsce i wskazywali czas. Zazwyczaj opisywali także wygląd postaci, charakterystyczne cechy jej osobowości, zdarzenia, w których brała ona (często wraz z narratorem) udział, czy inne wydarzenia z lektury.

Stopień wykorzystania treści wybranego utworu był zróżnicowany – od przywołania cech wyglądu postaci czy najprostszyc faktów, dzięki którym można było rozpoznać bohatera, po szczegóły dotyczące jego losów i przemyśleń – w zależności od potrzeb podyktowanych wykreowaną przez siebie fabułą.

Jeśli ósmoklasiści wszystkie przywołane z lektury treści osadzili w stworzonych przez siebie realiach w sposób celowy i funkcjonalny, otrzymywali w kryterium *Kompetencje literackie i kulturowe* 2 punkty. Spośród tegorocznych zdających, którzy wybrali temat 2., takich uczniów było 58%. Tym, którzy treści przywołane z lektury wykorzystali częściowo funkcjonalnie, przyznawano w omawianym kryterium 1 punkt. Takich uczniów, spośród piszących opowiadanie, było 34%. Zdarzało się również, że uczniowie nie wykazali się funkcjonalnym wykorzystaniem treści lektury, najczęściej wtedy, gdy zamiast wybrać wątki czy zdarzenia z utworu i wzbogacić nimi stworzoną przez siebie fabułę, ograniczyli się do streszczenia losów wybranych postaci. W tak zrealizowanych opowiadaniach otrzymywali w omawianym kryterium 0 punktów. Taką ocenę uzyskali również uczniowie, którzy jedynie wspomnieli imię bohatera albo w ogóle nie odwołali się do treści wybranego utworu. Na tegorocznym egzaminie 8% zdających, którzy wybrali twórczą formę wypowiedzi, nie sprostało wymaganiom w zakresie kryterium *Kompetencje literackie i kulturowe*.

Poniżej przedstawiono przykłady opowiadań, które spełniają wymagania ujęte w omówionych kryteriach oceniania i wykorzystują znajomość innych lektur niż *Mały Książę*.

Przykład 74.

Człowiek z Polski

Dzień 164. Moja podróż dookoła świata statkiem przebiega zgodnie z planem. Za chwilę będę w Aspinwall, a później płynę prosto do Polski.

Zamykam swój dziennik i patrzę przez okno statku. Widać tylko ciemność.

– Przybijamy do portu, kapitanie! – krzyczy do mnie z pokładu Seb.

– Dobrze, tylko uważaj na skałę, Sebastianie! – przestrzegam.

Sebastian kieruje statkiem. Wychodzę z kajuty i wita mnie jasny księżyc. Przybiliśmy do portu w Aspinwall. Moim oczom ukazuje się rozbity statek i człowiek z książką w ręce, śpiący na trawie. Podnoszę wzrok i widzę latarnię morską. Zgaszona. Szybko wybiegam ze statku i wchodzę na ląd. Biegnę do starszego wiekiem, śpiącego mężczyzny. Klękam przy nim i potrząsam jego ciałem. Dopiero po chwili się budzi.

– C-co się dzieje? – pyta wciąż zasapany. Mówi po polsku.

– Tutaj jest rozbity statek. Czy wie pan, co się stało? – mówię do niego, usiłując powstrzymać przerażenie.

Człowiek momentalnie się rozbudza. Szeroko otwartymi oczyma patrzy najpierw na mnie, potem na latarnię, a następnie na rozbity statek.

– O, nie! – krzyczy z rozpaczą w głosie. – Zwolnią mnie z pracy. Co ja teraz zrobię? – mówi już na skraju płaczu.

– Czy wie pan, co się stało i czy ktoś jest ranny? – pytam ponownie, Nie odpowiada na moje pytanie, jedynie wciąż powtarza, że nie zapalił latarni. I że statek rozbił się dlatego, że było ciemno.

– Komuś coś się stało? – zapytałem ponownie mężczyznę.

– Nie mam pojęcia – odpowiedział, szlochając. Natychmiast włączyłem latarkę, którą przed chwilą wyciągnąłem z kieszeni i rzuciłem się biegiem do rozbitego statku. Po chwili dołącza do mnie Seb.

Oglądam się za siebie i widzę mężczyznę, który jeszcze przed chwilą leżał na trawie, a teraz kieruje się w stronę latarni. Seb coś krzyczy, ale nie wiem co, bo szum fal jest zbyt głośny. W chwili, gdy wchodzimy do wraku, zapala się światło latarni. Rozglądamy się po całym statku, lecz nikogo nie widzimy. Chwilę później dociera do nas głos. Słyszę polską mowę. Ktoś woła o pomoc. Udajemy się z Sebem w kierunku, z którego dochodzi głos. Rozglądamy się i widzimy, że jesteśmy w kajucie. Zaraz potem słyszymy znów ten sam głos. Patrzymy z Sebem w kierunku, z którego dobiega głos i widzimy człowieka przygniecionego fotelem. Momentalnie znajdujemy się przy nim i wyciągamy go.

– Dziękuję – mówi, łapczywie zaciągając się powietrzem.

– Czy są inni? – pyta go Sebastian.

– Powinni być na lądzie. Słyszałem, jak po uderzeniu wszyscy krzyczeli i biegli po piasku – mówi już ze spokojnym oddechem.

– Pamiętasz, jak dawno się rozbiliście? – dopytuję go.

– Wydaje mi się, że bardzo niedawno – odpowiada mi rozbitek. Nie zdążyłem o nic więcej go zapytać, bo usłyszeliśmy gwar i krzyki ludzi. Po chwili wszyscy wbiegli na statek. Gdy zobaczyli członka swojej załogi, bardzo się ucieszyli i podziękowali mi i Sebowi. Po kilku minutach wyszliśmy wszyscy ze statku. Zaczynało już się przejaśniać, na plaży

wstęp – miejsce akcji

rozwińnięcie dialog

czas akcji

opis wyglądu

przetworzenie wątku niezapalenia latarni

punkt kulminacyjny

opis postaci

opis uczuć

opis sytuacji

przygoda

czekał na nas tłum ludzi. Wśród nich był nieszczęsny latarnik. Ludzie zaczęli do nas podchodzić i w języku angielskim pytać o różne rzeczy. Podszedł do mnie też człowiek z tą samą książką w ręce.

– Dziękuję, że mnie obudziłeś. Nazywam się Skawiński. Nie zapaliłem latarni, bo zasnąłem przy czytaniu tej książki... Widzę, że to „Pan Tadeusz”. Otwieram pierwszą stronę i czytam słowa: „Litwo, Ojczyzno moja!”...

nawiązanie do treści lektury

– Nie ma za co dziękować, Panie Skawiński – mówię, oddając mu epopeję.

Skawiński uśmiecha się do mnie i cofa się o krok. Po chwili jednak znów do mnie podchodzi.

– Przepraszam za brak taktu, ale czy mógłbym popłynąć z panem? – zapytał.

przetworzenie wątku dalszych losów bohatera

– Ja płynę do Polski – odpowiadam mu.

– Właśnie dlatego chcę z panem płynąć.

Zastanawiam się przez krótką chwilę.

– Nie ma problemu, panie Skawiński – odpowiadam entuzjastycznie.

– Bardzo, bardzo panu dziękuję – dodał ze łzami szczęścia w oczach.

– Chodźmy, panie Skawiński – mówię mu i udajemy się razem z Sebastianem na mój statek.

Słońce już wzeszło. Wszyscy nam machają na pożegnanie. Odplywamy.

Dzień 235. Moja podróż statkiem dookoła świata właśnie dobiegła końca. Przez ostatnich 71 dni płynąłem z bardzo sympatycznym towarzyszem – Skawińskim, który opowiedział mi historię swojego życia. Niegdyś brał udział w Powstaniu Listopadowym, musiał uciekać z kraju i wiele lat tułał się po świecie, podejmując różne zajęcia – był kopaczem złota w Australii, poszukiwał diamentów w Afryce, miał fabrykę cygar w Hawanie, aż wreszcie osiadł w Aspinwall jako latarnik. Nie zdawał sobie sprawy z tego, że tak naprawdę najbardziej pragnie wrócić do Polski. Tęsknotę za nią zepchnął w najdalszy kąt swojego serca. Dopiero czytając „Pana Tadeusza”, to sobie uświadomił.

retrospekcja

Dzięki tej opowieści latarnika zrozumiałem, że trzeba wytrwale dążyć do celu, aby go osiągnąć. Nam ze Skawińskim się udało.

zakończenie - puenta – myśl, że cel osiąga ten, kto wytrwale do niego dąży

Przykład 75.

Była ciepła wiosenna noc. Leżałem w swoim pokoju na kanapie i zamiast spać, czytałem „Quo vadis”, ponieważ w poniedziałek miałem mieć sprawdzian z tej lektury. Nie przepadałem za tą książką z powodu jej objętości. Zbliżała się już godzina 23.00., gdy poczułem się śpiący...

wstęp

Obudziłem się jakby w innym pomieszczeniu, zacząłem krzyczeć.

– Hallo, jest tu ktoś?

czas i miejsce akcji

– Obudziłeś się wreszcie! – stwierdził nieznany głos.

– Kim jesteś i co robisz w tym domu? – zapytałem, rozglądając się wokół.

przygoda

– Nazywam się Marek Winicjusz i znalazłem cię w płonącym mieszkaniu, uratowałem ci życie – stwierdził Marek.

twórcze nawiązanie do losów bohatera

– Ja mam na imię Kamil i nie wiem, jak się tu znalazłem – odpowiedziałem.

Nagle zrozumiałem, że jestem w starożytnym Rzymie razem z bohaterem lektury „Quo vadis”. Marek wyglądał na zmartwionego, więc zapytałem go, czy coś się stało.

– Tak, aresztowali Ligię, siedzi w więzieniu za rzekome podpalenie Rzymu – odpowiedział.

– Wiem, kim jest Ligia, ciężko będzie mi to wytłumaczyć, ale wiem, kim jesteście – odpowiedziałem Markowi.

– Bardzo chcę ją wydostać, postanowiliśmy wynieść ją w trumnie jako martwą, jednak nie udało się to. Kocham Ligię nad życie i jestem gotów zrobić dla niej wszystko i zrobię wszystko, aby ją uwolnić z rąk Nerona – oznajmił Marek.

– Pomogę ci, pójdźmy do amfiteatru, gdzie zapewne Neron będzie mordował chrześcijan podczas igrzysk – zaproponowałem. Od tego momentu uratowanie chrześcijanki Ligii stało się naszym wspólnym celem. Bardzo chciałem pomóc Markowi, bo widziałem w jego oczach prawdziwą chęć uratowania ukochanej. Udaliśmy się do amfiteatru rzymskiego. Tam zobaczyliśmy, jak umiera wielu niewinnych chrześcijan. Po chwili zauważyłem na arenie nagą kobietę przywiązaną do germańskiego tura.

– To Ligia – wykrzyknął Winicjusz.

– Faktycznie, a ten siłacz to zapewne Ursus, obrońca Ligii. Marku, nie martw się, Ursus pokona tura, a ty odzyskasz swoją ukochaną.

– Skąd wiesz? Zobacz, jakie to zwierzę ma olbrzymi kark. Ursus przy nim wydaje się malutki. Myślę, że ten tur ich rozgniecie – stwierdził ze strachem w głosie. – Nie mogę na to patrzeć – krzyknął Marek.

Nagle Ursus chwycił za łeb tura i, napinając wszystkie mięśnie, na moment przytrzymał jego łeb w nienaturalnej pozie, wreszcie skręcił zwierzęciu kark, ratując tym samym Ligię i siebie. Tłum zaczął wiwatować, spojrzałem na twarz Nerona. Nie był z tego powodu zadowolony, a ponieważ lud żądał szczęśliwego zakończenia dla Ligii i Ursusa, cesarz był zmuszony ich uwolnić.

– Marku, udało się, Ligia jest uratowana – oznajmiłem.

– Chodźmy w bezpieczne miejsce – zaproponował Marek, dotykając mojego ramienia.

Wtedy obudziłem się u siebie w domu, widocznie zasnąłem. Historia ta, nieważne prawdziwa czy nie, nauczyła mnie tego, żeby nigdy się nie poddawać i wytrwale dążyć do celu. Taka jest puenta mojego snu, a Winicjusz i Ligia żyją długo i szczęśliwie na kartach powieści.

opis uczuć

dialog

nawiązanie do znajomości lektury

opis uczuć

twórcze nawiązanie do treści lektury – rola narratora wiedzącego więcej niż bohater

punkt kulminacyjny

zakończenie - puenta

Kompozycja tekstu

Podobnie jak w latach ubiegłych, egzaminatorzy na egzaminie ósmoklasisty, oceniając wypracowania w kryterium *Kompozycja tekstu*, rozważali, czy kompozycja wypowiedzi jest zgodna z formą wskazaną w poleceniu, czy rozprawka i opowiadanie zawierają wstęp, rozwinięcie i zakończenie.

Ponadto rozstrzygali, czy wypowiedzi uczniów są spójne, to znaczy, czy zostały napisane w taki sposób, że łatwo się je czyta dzięki jasnym powiązaniom wewnątrz zdań, między zdaniem i akapitami. Sprawdzali także, czy są zbiorami uporządkowanych myśli i czy są podzielone na odpowiednio wyodrębnione graficznie akapity, z których każdy stanowi logicznie zorganizowaną, zwartą całość.

Jeśli prace egzaminacyjne spełniały wszystkie wymogi albo występowała w nich jedna usterka w zakresie spójności, logiki wypowiedzi albo podziału na funkcjonalne akapity, przyznawano w zakresie omawianego kryterium maksymalną liczbę punktów (2 punkty). W przypadku, gdy w wypracowaniu popełniono łącznie 2–3 usterki w zakresie spójności oraz/albo logiki wypowiedzi, zdający otrzymywali 1 punkt.

Spośród zdających, którzy napisali na egzaminie ósmoklasisty wypracowanie, trzy czwarte (75%) sprostowała wszystkim wymaganiom w zakresie kompozycji. Ta grupa uczniów udowodniła, że potrafi napisać rozprawkę albo opowiadanie na wskazany temat o przemyślanej, trójdzielnej budowie, zachować odpowiednie proporcje między poszczególnymi częściami wypracowania, wydzielać akapity podporządkowane wybranemu zamysłowi kompozycyjnemu, zadbać o spójność wypowiedzi oraz o jej treściowy i formalny porządek.

Typowymi błędami w obszarze kompozycji było pomijanie graficznego wydzielenia kolejnych części wypowiedzi albo zaburzenia w zakresie spójności między nimi oraz logiki prowadzenia toku rozważań (w rozprawce) czy powiązania wątków w fabule (w opowiadaniu).

Styl

Oceniając wypracowania w kryterium *Styl*, egzaminatorzy rozważali, czy styl wypowiedzi jest adekwatny do jej treści i formy, czyli odpowiedni dla rozprawki albo opowiadania. Ósmoklasiści przystępujący w tym roku do egzaminu z języka polskiego sprostali wymaganiom dotyczącym stylu wypowiedzi. W kryterium tym 93% uczniów otrzymało punkty, przy czym należy zwrócić uwagę na fakt, że maksymalną liczbę punktów za to kryterium (2 punkty) otrzymało 83% uczniów. Zdający w swoich wypracowaniach umiejętnie posługiwali się zwrotami i wyrażeniami charakterystycznymi dla leksyki i składni wypowiedzi argumentacyjnej (rozprawki) albo wypowiedzi twórczej (opowiadania).

Język

Sprawdzając język wypowiedzi o charakterze argumentacyjnym i twórczym, egzaminatorzy rozstrzygali na początku, czy zakres użytych środków językowych jest szeroki, zadowalający czy wąski, a następnie oceniali poprawność użytych środków językowych. Ostateczną liczbę punktów ustalali na podstawie oceny obu tych aspektów.

Zdający, którzy w swojej wypowiedzi zaprezentowali szeroki zakres środków językowych, umożliwiającą pełną i swobodną realizację tematu i nie popełnili więcej niż 2 błędy językowe, otrzymali w kryterium *Język* maksymalną liczbę punktów (4 punkty). Wynik taki uzyskało 5% uczniów. Wykazali się oni umiejętnością stosowania zróżnicowanej składni (stosowanie zdań

pojedynczych rozwiniętych, zdań złożonych i wielokrotnie złożonych) oraz leksyki, w tym znajomością związków frazeologicznych.

Uczniowie, którzy zastosowali odpowiedni do realizacji tematu zakres środków językowych, ale popełnili 3–4 błędy językowe, w tym kryterium otrzymali 3 punkty. Wynik taki uzyskało ok. 9% zdających.

Analiza wypracowań ósmoklasistów wykazała, że zdający nadal mają duże trudności w zakresie poprawności językowej, jednakże w porównaniu z ubiegłym rokiem wynik ten jest nieznacznie lepszy. W 2022 r. w kryterium Język 0 punktów otrzymało 61% zdających, w tym roku – 58%.

Ósmoklasiści najczęściej popełniali błędy:

- **fleksyjne** – niepoprawnie odmieniali wyrazy, np. *Hałas dochodził z zewnątrz budynku; Powiedziałem Małemu Księżcowi; Warto prosić też o pomoc innych osób;*
- **składniowe**
 - niepoprawnie stosowali konstrukcje z imiesłowowym równoważnikiem zdania, np. *Przechadzając się przez park, delikatny wietrzyk muskał moją buzię; Czekając do nocy, zbierając budżet, aby dostać się do domu, zauważyłem małego chłopca;*
 - stosowali konstrukcje niepoprawne pod względem szyku, np. *Żeby odwdziżyć się jemu, do kawiarni go zabrałem;*
 - nie potrafili umiejętnie wyznaczyć granicy zdania, np. *Siedziałem w dużym leśnym strumyku, zerwałam się na równe nogi, próbując rozpoznać okolice; Weszłam do jednej z komnat ujrzałam czarnowłosą dziewczynę siedzącą na krześle, nie wiem skąd to wiedziałam, ale byłam przekonana, że jest to córka tej płaczącej kobiety; Powodem było światło dochodzące z zewnątrz postanowiłem wyjść i to sprawdzić, gdy wyszedłem zaświecił mi w oczy promień świetlny, przez długi czas stałem więc z zamkniętymi oczami, ponieważ nie mogłem ich otworzyć;*
 - błędnie używali przyimków, np. *Poczułam się na chwilę jak księżniczka; Do domu bohatera zjawił się duch; Wyruszył na podróż dookoła świata; Byłem bardzo zdyscyplinowany do dążenia do celu;*
- **leksykalne** – nieumiejętnie dobierali wyrazy, np. *Jeden z nich był szczupły, a także posiadał damską urodę; Po całym przepływie strachu musiałem się dowiedzieć, gdzie jestem; Pewnego porannego dnia; Usłyszałem śpiew damski; Przeżył długą podróż jako książdz;*
- **frazeologiczne** – przekształcali stałe związki frazeologiczne, np. *Aby ukoić zżerające go poczucie winy, postanowił odpokutować; podaj mi dłoń, pomogę ci; Neron był kompanem swojego losu;*
- **stylistyczne**
 - nadużywali zaimków, np. *Stał się on chrześcijaninem i zaczął on żyć w zupełnie inny sposób, tak jak on to sobie wymyślił;*
 - stosowali skróty myślowe, np. *Następnego dnia czekał na mnie transport z moim koniem, Designem; Nigdzie nie może zaznać szczęścia ani domu;*
 - wielokrotnie używali tego samego wyrazu w bliskim sąsiedztwie w nieuzasadniony sposób, np. *Nagle obudziłem się z drzemki. Byłem zaskoczony jak rzeczywisty ten*

sen był, ale cieszyłem się, że byłem w stanie go doświadczyć, gdyż dzięki temu byłem w stanie nauczyć się czegoś nowego.

Ortografia

Za poprawne stosowanie reguł ortograficznych w kryterium *Ortografia* uczniowie mogli uzyskać maksymalnie 2 punkty. Aby osiągnąć taki wynik, uczeń musiał napisać wypracowanie niezawierające żadnego błędu ortograficznego albo popełnić tylko jeden taki błąd. Maksymalną liczbę punktów w tym kryterium uzyskało 27% zdających. Jeśli w pracy pojawiły się 2 lub 3 błędy ortograficzne, ósmoklasiści otrzymywali 1 punkt. Wynik taki uzyskało 20% zdających.

Uczniowie najczęściej popełniali błędy w pisowni:

- partykuły *nie* z różnymi częściami mowy, np. *niewiadomo, niepasowały, nie spójne, niemogąc, nie miłosierne*;
- wyrazów z *u – ó, ż – rz, h – ch*, np. *wychaftowany, chartuję, stażec, wieżyłem, wyżądził, obuz, trótką, dródky, lektór*;
- wyrazów wielką i małą literą, szczególnie w zapisie tytułów książek czy nazw własnych, np. *Quo Vadis, Opowieść Wigilijna, Syzyfowe Prace, na starym mieście w Warszawie, rzym*;
- samogłosek nosowych *ą, ę* w końcówkach fleksyjnych rzeczowników, np. *lekture, osobe, wode, zwierze, pod pache*, w formach czasu przeszłego czasowników, np. *szeptęła, uśmiechnęłam się, zaczęłam* oraz w 1 os. czasowników w czasie teraźniejszym, np. *pochodzę, ide, widzę*;
- połączeń literowych *en, em*, np. *argumęty, momęcie*;
- partykuły *by* z różnymi częściami mowy, np. *że byśmy, chciała bym, mogli by*;
- przyimków z różnymi częściami mowy, np. *w tedy, po przez, na pewno, po środku, przezemnie, na prawdę*;
- zapisu połączeń literowych *om* w formach liczby mnogiej wybranych rzeczowników, np. *innym dziecią, dzięki akcją, dzięki jego radą*;

Interpunkcja

Tegorocznym ósmoklasistom interpunkcja w wypracowaniu sprawiła najwięcej trudności. Aby otrzymać 1 punkt, zdający mógł w swojej pracy popełnić nie więcej niż 5 błędów interpunkcyjnych. Wynik taki uzyskało ok. 15% ósmoklasistów.

Z analizy wypracowań wynika, że uczniowie najczęściej:

- nie oddzielali przecinkiem imiesłowego równoważnika zdania od zdań składowych, np. *Podsumowując wiele czynników wpływa na nasze postępowanie; Stałem tak rozmyślając, czy było warto*;
- nie rozdzielali przecinkiem zdań składowych w zdaniu złożonym, np. *Mama zapytała mnie jak mi poszedł konkurs; Możemy decydować o tym jakimi ludźmi się otaczamy; Pewnego wiosennego dnia, gdy wróciłam do domu bardzo źle się poczułam*;
- pomijali kropki, przecinki, myślniki lub ich nadużywali w zapisie dialogów, np.
– *Tak* – *odpowiedział* – *Była moją oazą spokoju.* – *dodał mężczyzna*
– *Jak się nazywasz?* – *Zapytałam.*

– *Nazywam się Winicjusz – Odparł mężczyzna.*

- pomijali cudzość w zapisie tytułów utworów, np. *To główny bohater Opowieści wigilijnej; W Zemście bohaterem, który sam kształtował swoją osobowość, był Papkin.*

Podsumowanie

Na tegorocznym egzaminie – podobnie jak w roku ubiegłym – uczniowie mogli napisać rozprawkę lub opowiadanie twórcze. Większym zainteresowaniem cieszyła się rozprawka – wybrało ją ok. 59% uczniów, którzy napisali wypracowanie. Opowiadanie wybrało natomiast 41% uczniów.

Nadal jednak jest grupa zdających, która pozostawiła zadanie rozszerzonej odpowiedzi bez rozwiązania (ok. 2% przystępujących do egzaminu ósmoklasisty).

Tegorocznymi ósmoklasistami sprostali wymaganiom dotyczącym tworzenia własnego tekstu: argumentacyjnego albo twórczego. Najwyższy wynik spośród kryteriów 1.–3. uzyskali za dobre opanowanie umiejętności w zakresie *Realizacji tematu wypowiedzi*; niemal 82% piszących otrzymało maksymalną punktację – 2 punkty. Zbudowali oni wypowiedzi w całości na temat, uwzględniając wszystkie kluczowe elementy tematu.

Maksymalny wynik (5 punktów) za realizację wymogów kryterium *Elementy retoryczne* uzyskało ponad 15% uczniów, natomiast za realizację wymogów kryterium *Elementy twórcze* – 14%. Ogółem 97% piszących rozprawkę albo opowiadanie zdobyło punkty w tych kryteriach (uzyskali 5, 4, 3, 2 lub 1 punkt). Spełnienie wymogów tego kryterium okazało się dla ósmoklasistów bardzo łatwe.

Wykorzystanie umiejętności z zakresu *Kompetencji literackich i kulturowych* okazało się dla ósmoklasistów także bardzo łatwe. Punkty w tym kryterium (2 punkty lub 1 punkt) uzyskało 92% piszących.

Ósmoklasisci nie mieli również trudności z dobraniem odpowiedniego stylu do treści i formy wypowiedzi, udowodnili także, że potrafią napisać wypracowanie charakteryzujące się poprawną i przemyślaną kompozycją.

Tegorocznymi ósmoklasistom – tak jak w latach ubiegłych – najwięcej problemów przysporzyło posługiwanie się poprawną polszczyzną. Tylko nieliczna grupa zdających zaprezentowała w swoich pracach szeroki zakres środków językowych umożliwiający pełną i swobodną realizację tematu oraz umiejętność poprawnej pisowni w zakresie ortografii i interpunkcji.

Wnioski i rekomendacje

Informacja o osiągnięciach uczniów na egzaminie ósmoklasisty to ważne źródło wiedzy o tym, w jakim stopniu zdający opanowali umiejętności związane z czytaniem i odbiorem tekstów kultury, w tym utworów literackich. To także źródło wiedzy o podstawowej umiejętności w życiu społecznym, jaką jest formułowanie swojego stanowiska i jego obrona, a zatem umiejętność wykorzystania środków retorycznych oraz wiedzy z zakresu języka.

Na tegorocznym egzaminie ósmoklasiści najlepiej poradzili sobie z zadaniami sprawdzającymi wiadomości i umiejętności z zakresu kształcenia literackiego i kulturowego (poziom wykonania to 76%). Uczniowie, rozwiązując zadania sprawdzające to wymaganie ogólne, wykazali się umiejętnością wyszukiwania w tekście informacji wyrażonych wprost i pośrednio, wyciągania wniosków z przesłanek zawartych w tekście, porządkowania informacji w zależności od ich funkcji w przekazie, rozpoznawania rodzajów literackich, w tym dramatu oraz określania jego charakterystycznych cech, określania tematu i głównej myśli tekstu, znajdowania w tekstach współczesnej kultury popularnej nawiązań do tradycyjnych wątków kulturowych, interpretowania dzieł sztuki, a także znajomością lektur obowiązkowych.

Umiarkowanie trudne okazały się dla tegorocznych zdających zadania z zakresu kształcenia językowego (poziom wykonania – 65%). Niemal jedna trzecia ósmoklasistów nie potrafiła skorzystać z informacji zawartych w haśle słownikowym przytoczonym ze słownika języka polskiego, natomiast aż połowa z nich nie poradziła sobie z odróżnieniem przysłówka od przymiotnika i wskazaniem właściwego sposobu zapisu partykuły „nie” z przysłówkiem.

Znacznie lepiej uczniowie poradzili sobie ze wskazaniem zdania, w którym błędnie zastosowano interpunkcję – niemal 80% zdających rozwiązało to zadanie poprawnie. Również umiarkowanie trudne okazały się zadania sprawdzające umiejętność tworzenia dłuższych form wypowiedzi – poziom wykonania to 58%.

Analiza wyników uzyskanych przez zdających na egzaminie będzie na pewno przydatna do planowania pracy dydaktycznej. Zatem w praktyce szkolnej warto:

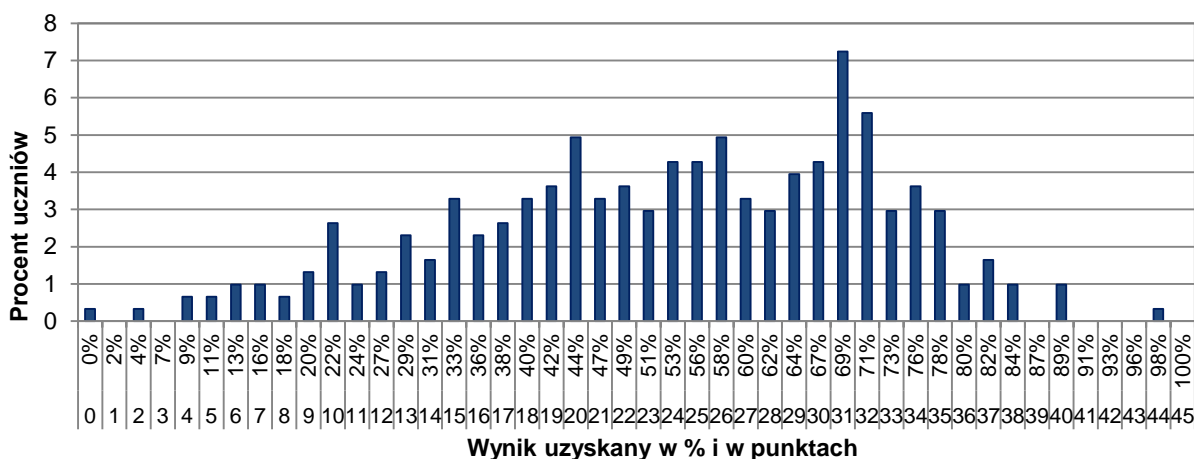
- doskonalic̄ umiejętność czytania ze zrozumieniem poprzez pracę z wybranymi fragmentami tekstów literackich, ze szczególnym uwzględnieniem lektur obowiązkowych
- doskonalic̄ umiejętność odczytywania sensów dosłownych i przenośnych wypowiedzi
- kształtować umiejętność argumentowania poprzez odwołanie się do przykładów z utworów literackich, w tym szczególnie z lektur obowiązkowych
- doskonalic̄ umiejętność odczytywania tekstów ikonicznych oraz umiejętność szukania powiązań między takimi tekstami a tekstami pisanymi
- doskonalic̄ znajomość reguł ortograficznych, ze szczególnym zwróceniem uwagi na zapis tytułów lektur obowiązkowych
- kształcić umiejętność poprawnego stosowania różnych znaków interpunkcyjnych, w tym szczególnie przecinka, kropki i cudzysłowu
- kształtować umiejętność argumentowania poprzez odwołanie się do przykładów z utworów literackich, w tym szczególnie z lektur obowiązkowych
- kształcić umiejętności językowe w taki sposób, aby umożliwić uczniom posługiwanie się szerokim zakresem środków językowych, a zatem doskonalic̄ umiejętności budowania różnorodnych typów wypowiedzi, wprowadzać ćwiczenia służące kształtowaniu umiejętności budowania zdań złożonych współrzędnie i podrzędnie, ze szczególnym uwzględnieniem interpunkcji w tego typu wypowiedzeniach.

Podstawowe informacje o arkuszach dostosowanych

Opis arkusza dla uczniów z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera

Arkusz zadań z zakresu języka polskiego dla uczniów z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera (OPOP-200-2305) zawierał 20 zadań. Za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań można było uzyskać maksymalnie 45 punktów. Uczniowie otrzymali arkusz dostosowany pod względem merytorycznym: inne teksty niż w arkuszu standardowym, wyjaśnione słownictwo do tekstów źródłowych, uproszczone polecenia do zadań, oraz graficznym: wyróżniono informację o numerze każdego zadania i liczbie punktów możliwych do uzyskania za jego rozwiązanie, zwiększono odstępy między wierszami w tekstach i zastosowano pionowy układ odpowiedzi. Przy każdym zadaniu zamkniętym umieszczono informację o sposobie zaznaczenia właściwej odpowiedzi.

Wyniki uczniów z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera

WYKRES 5. ROZKŁAD WYNIKÓW UCZNIÓW

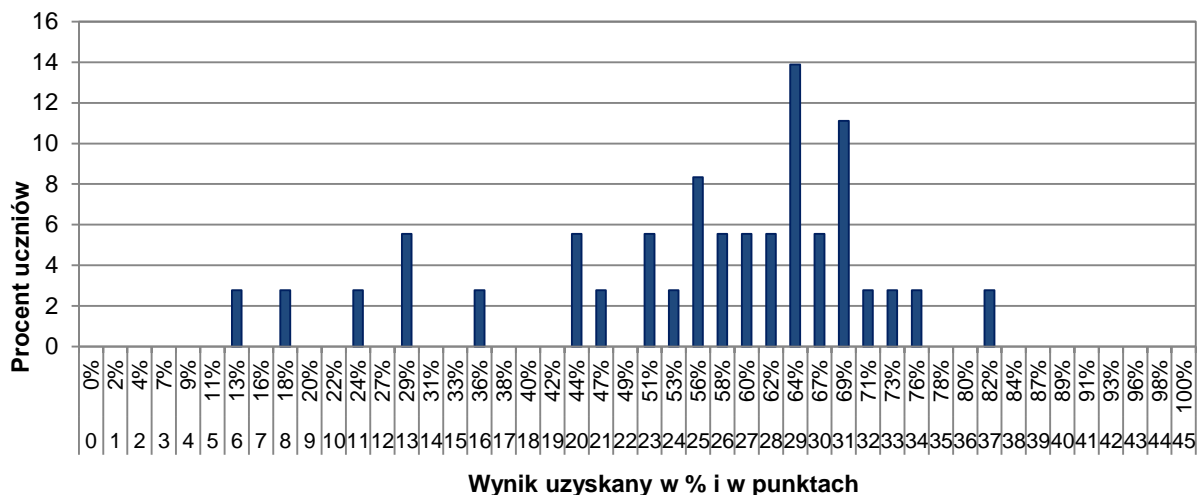
TABELA 12. WYNIKI UCZNIÓW Z AUTYZMEM, W TYM Z ZESPOŁEM ASPERGERA – PARAMETRY STATYSTYCZNE

Liczba uczniów	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
304	0	98	56	69	52,99	18,83

Opis arkusza dla uczniów słabowidzących i uczniów niewidomych

Arkusze z zakresu języka polskiego dla uczniów słabowidzących i uczniów niewidomych (OPOP-400-2305, OPOP-500-2305, OPOP-600-2305) zostały przygotowane na podstawie arkusza standardowego. Uczniowie słabowidzący otrzymali arkusze, w których dostosowano wielkość czcionki: OPOP-400-2305 – Arial 16 pkt, OPOP-500-2305 – Arial 24 pkt. Dla uczniów niewidomych przygotowano arkusz w brajlu.

Wyniki uczniów słabowidzących i uczniów niewidomych

WYKRES 6. ROZKŁAD WYNIKÓW UCZNIÓW

TABELA 13. WYNIKI UCZNIÓW SŁABOWIDZĄCYCH I UCZNIÓW NIEWIDOMYCH – PARAMETRY STATYSTYCZNE*

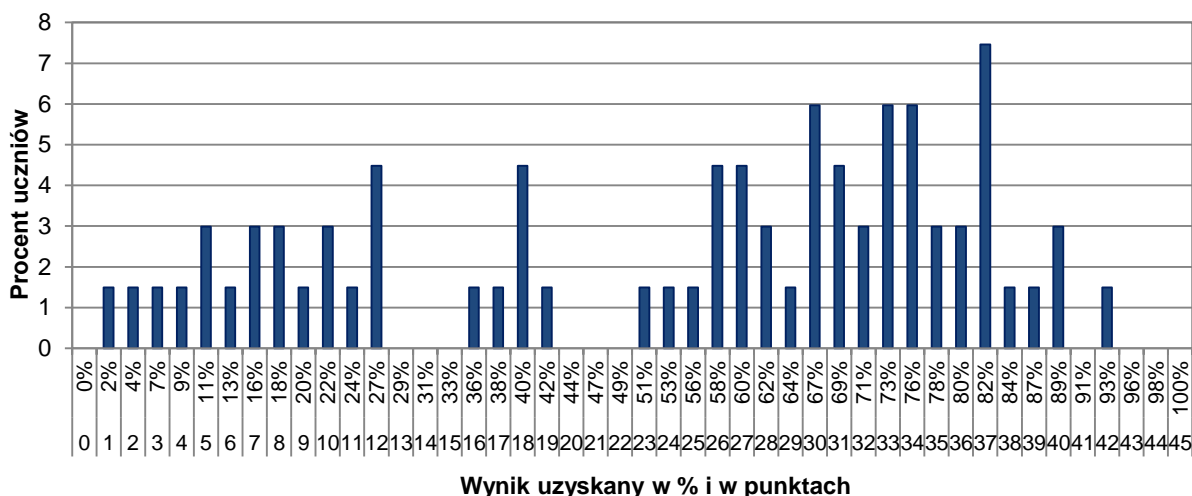
Liczba uczniów	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
OPOP-400 36	13	82	60	64	55,53	16,51
OPOP-500 5	-	-	-	-	61,00	-

* Parametry statystyczne podawane są dla grup liczących 30 lub więcej uczniów.

Opis arkusza dla uczniów słabosłyszących i uczniów niesłyszących

Uczniowie słabosłyszący i niesłyszący rozwiązywali zadania zawarte w arkuszu OPOP- 700-2305. Arkusz zawierał 20 zadań zorganizowanych wokół dwóch tekstów zamieszczonych w arkuszu: tekstu literackiego (fragment *Małego Księcia* Antoine de Saint-Exupéry’ego) oraz tekstu nieliterackiego (*Ludzie listy piszą...*). W obu tekstach dodano przypisy. Zadanie 20. wymagało od ucznia napisania wypracowania (rozprawka albo opowiadanie) na jeden z dwóch tematów do wyboru. Za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań można było uzyskać maksymalnie 45 punktów.

Wyniki uczniów słabosłyszących i uczniów niesłyszących

WYKRES 7. ROZKŁAD WYNIKÓW UCZNIÓW

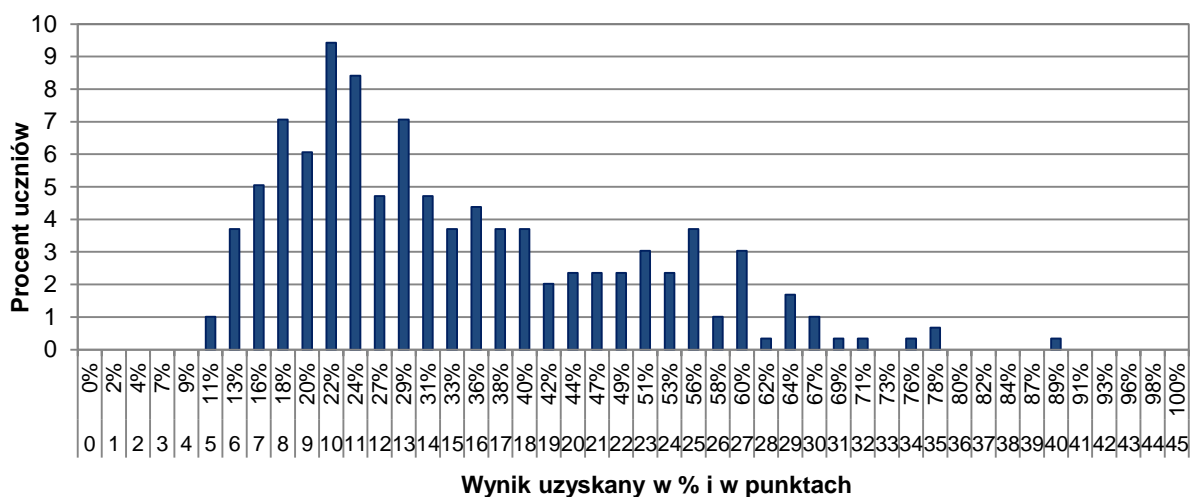
TABELA 14. WYNIKI UCZNIÓW SŁABOSŁYSZĄCYCH I UCZNIÓW NIESŁYSZĄCYCH – PARAMETRY STATYSTYCZNE

Liczba uczniów	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
67	2	93	62	82	53,93	26,40

Opis arkusza dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim

Uczniowie z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim rozwiązywali zadania zawarte w arkuszu OPOP-800-2305. Arkusz zawierał 21 zadań. Za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań można było uzyskać maksymalnie 45 punktów. Arkusz składał się z dwóch części. Pierwsza część zawierała 20 zadań zorganizowanych wokół dwóch tekstów zamieszczonych w arkuszu: tekstu literackiego (fragment *Latarnika* Henryka Sienkiewicza) oraz tekstu nieliterackiego (*Skąd pochodzi dobro?*). Zadania otwarte w tej części arkusza sprawdzały m.in. umiejętność napisania ogłoszenia oraz znajomość treści i problematyki wybranych lektur obowiązkowych. W drugiej części arkusza uczeń wybierał jeden z dwóch tematów wypracowania: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym – rozprawkę albo wypowiedź o charakterze twórczym – opowiadanie.

Wyniki uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim

WYKRES 8. ROZKŁAD WYNIKÓW UCZNIÓW

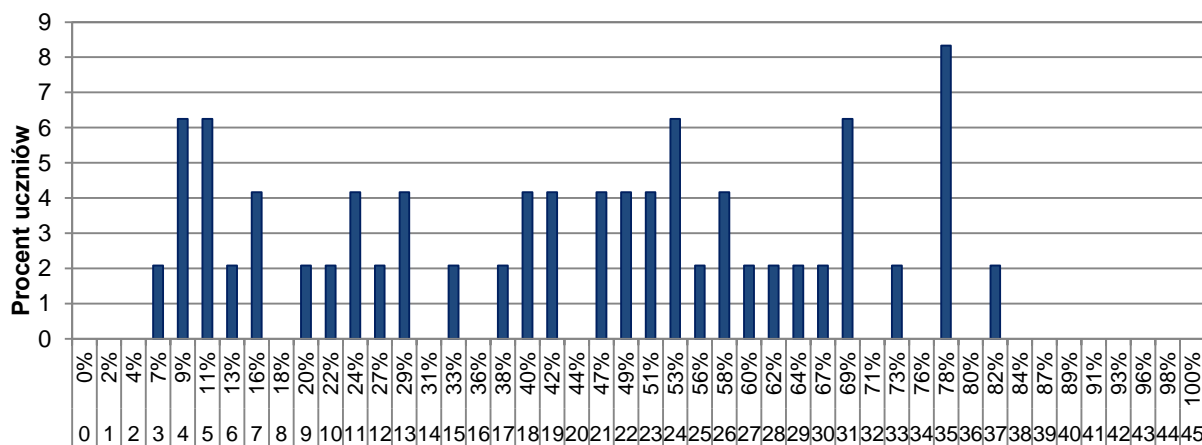
TABELA 15. WYNIKI UCZNIÓW Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ INTELEKTUALNĄ W STOPNIU LEKKIM – PARAMETRY STATYSTYCZNE

Liczba uczniów	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
297	11	89	29	22	33,39	15,43

Opis arkusza dla uczniów z afazją

Uczniowie z afazją rozwiązywali zadania zawarte w arkuszu OPOP-900-2305. Arkusz zawierał 20 zadań. Za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań można było uzyskać maksymalnie 45 punktów. Arkusz składał się z dwóch części. Pierwsza część zawierała 19 zadań zorganizowanych wokół dwóch tekstów zamieszczonych w arkuszu: tekstu literackiego (fragment *Małego Księcia* Antoine de Saint-Exupéry’ego) oraz tekstu nieliterackiego (*Ludzie listy piszą...*). Zadania otwarte w tej części arkusza sprawdzały m.in. umiejętność wyrażania opinii na dany temat, napisania zaproszenia oraz znajomość treści i problematyki wybranych lektur obowiązkowych. W drugiej części arkusza uczeń wybierał jeden z dwóch tematów wypracowania: rozprawkę albo opowiadanie. Uczniowie otrzymali zadania dostosowane pod względem merytorycznym oraz graficznym: wyróżniono informację o numerze każdego zadania i liczbie punktów możliwych do uzyskania za jego rozwiązanie, uproszczono polecenia do zadań, wyróżniono graficznie treść niektórych zadań zamkniętych. Przy każdym zadaniu zamkniętym umieszczono informację o sposobie zaznaczenia właściwej odpowiedzi.

Wyniki uczniów z afazją

Wynik uzyskany w % i w punktach

WYKRES 9. ROZKŁAD WYNIKÓW UCZNIÓW

TABELA 16. WYNIKI UCZNIÓW Z AFAZJĄ – PARAMETRY STATYSTYCZNE

Liczba uczniów	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
48	7	82	47	78	43,21	22,99

Opis arkusza dla uczniów z niepełnosprawnością ruchową spowodowaną mózgowym porażeniem dziecięcym

Uczniowie z niepełnosprawnością ruchową spowodowaną mózgowym porażeniem dziecięcym rozwiązywali zadania zawarte w arkuszu OPOP-Q00-2305. Arkusz zawierał 21 zadań i składał się z dwóch części. Pierwsza część zawierała 19 zadań zorganizowanych wokół dwóch tekstów zamieszczonych w arkuszu: tekstu literackiego (fragment *Małego Księcia* Antoine de Saint-Exupéry'ego) oraz tekstu nieliterackiego (*Ludzie listy piszą...*). Zadania otwarte w tej części arkusza sprawdzały m.in. umiejętność wyrażania opinii na dany temat, napisania zaproszenia oraz znajomość treści i problematyki wybranych lektur obowiązkowych. W drugiej części arkusza uczeń wybierał jeden z dwóch tematów wypracowania: rozprawkę albo opowiadanie. Uczniowie otrzymali zadania dostosowane pod względem merytorycznym oraz graficznym, wyróżniono informację o numerze każdego zadania i liczbie punktów możliwych do uzyskania za jego rozwiązanie.

Wyniki uczniów z niepełnosprawnością ruchową spowodowaną mózgowym porażeniem dziecięcym

TABELA 17. WYNIKI UCZNIÓW Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ RUCHOWĄ SPOWODOWANĄ MÓZGOWYM PORAZENIEM DZIECIĘCYM – PARAMETRY STATYSTYCZNE*

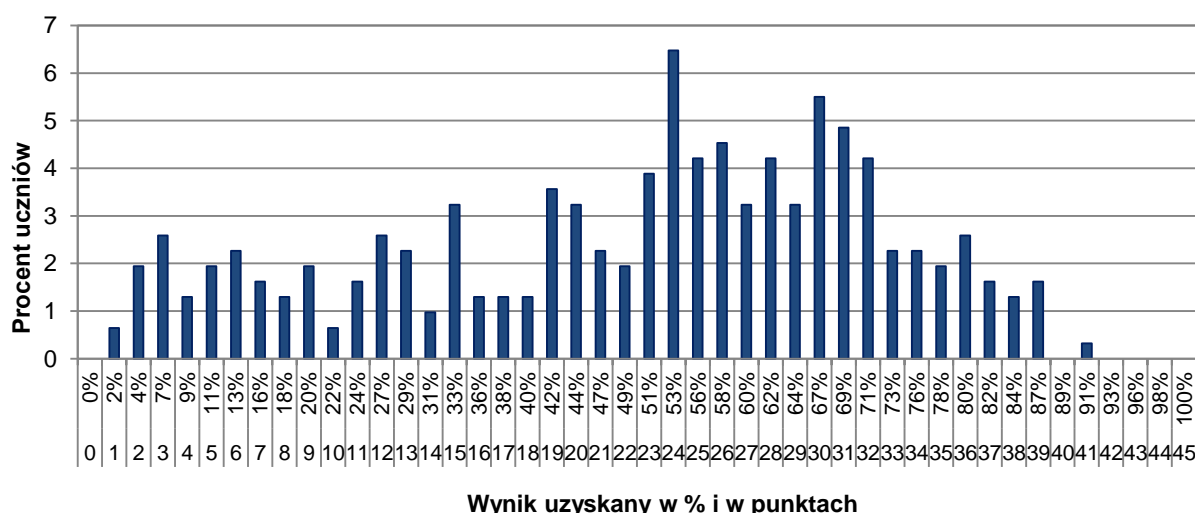
Liczba uczniów	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
6	-	-	-	-	69,33	-

* Parametry statystyczne podawane są dla grup liczących 30 lub więcej uczniów.

Opis arkusza dla uczniów, o których mowa w art. 94a ust. 1 ustawy (cudzoziemcy)

Uczniowie, o których mowa w art. 94a ust. 1 ustawy (cudzoziemcy), rozwiązywali zadania zawarte w arkuszu OPOP-C00-2305. Arkusz zawierał 20 zadań. Za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań można było uzyskać maksymalnie 45 punktów. Pierwsza część zawierała 19 zadań zorganizowanych wokół dwóch tekstów zamieszczonych w arkuszu: tekstu literackiego (fragment *Małego Księcia* Antoine de Saint-Exupéry'ego) oraz tekstu nieliterackiego (*Ludzie listy piszą...*). Zadania otwarte w tej części arkusza sprawdzały m.in. umiejętność wyrażania opinii na dany temat, napisania zaproszenia oraz znajomość treści i problematyki wybranych lektur obowiązkowych. W drugiej części arkusza uczeń wybierał jeden z dwóch tematów wypracowania: rozprawkę albo opowiadanie. Arkusz został dostosowany w taki sposób, aby ograniczona znajomość języka polskiego zdających pozwoliła im zrozumieć czytany tekst (teksty źródłowe oraz polecenia zadań). W obu tekstach źródłowych dodano przypisy. Uczniowie otrzymali zadania dostosowane pod względem merytorycznym oraz leksykalnym.

Wyniki uczniów, o których mowa w art. 94a ust. 1 ustawy (cudzoziemcy)

WYKRES 10. ROZKŁAD WYNIKÓW UCZNIÓW

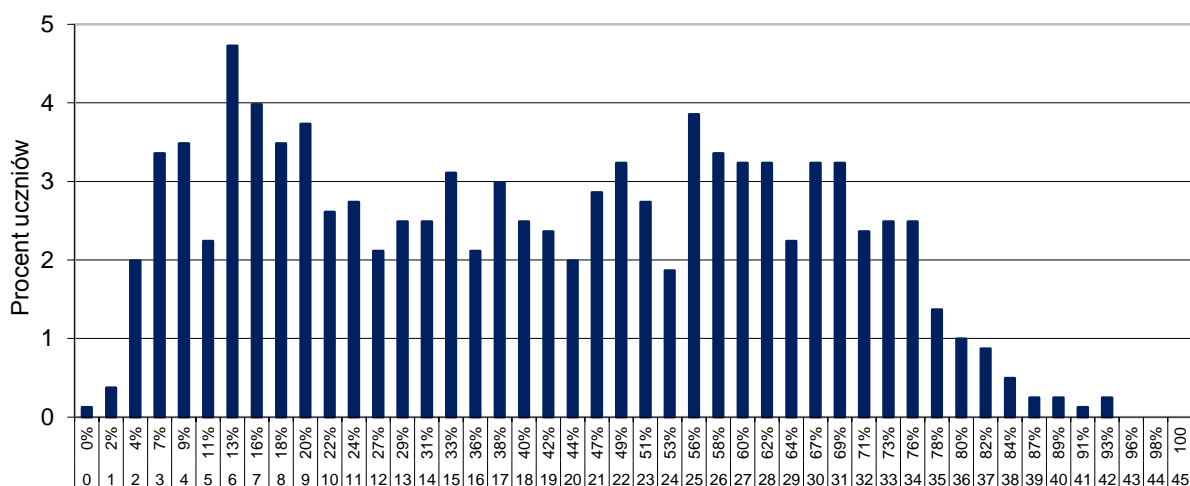
TABELA 18. WYNIKI UCZNIÓW, O KTÓRYCH MOWA W ART. 94A UST. 1 USTAWY (CUDZOZIEMCY) – PARAMETRY STATYSTYCZNE

Liczba uczniów	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
309	2	91	53	53	49,56	22,28

Opis arkusza dla zdających, o których mowa w art. 2 ust. 1 ustawy (obywatele Ukrainy)

Zdający, o których mowa w art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa, rozwiązywali zadania zawarte w arkuszu OPOU-C00-2305. Za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań można było uzyskać maksymalnie 45 punktów. Arkusz zawierał 20 zadań. Za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań można było uzyskać maksymalnie 45 punktów. Pierwsza część zawierała 19 zadań zorganizowanych wokół dwóch tekstów zamieszczonych w arkuszu: tekstu literackiego (fragment *Małego Księcia* Antoine de Saint-Exupéry'ego) oraz tekstu nieliterackiego (*Ludzie listy piszą...*). Zadania otwarte w tej części arkusza sprawdzały m.in. umiejętność wyrażania opinii na dany temat, napisania zaproszenia oraz znajomość treści i problematyki wybranych lektur obowiązkowych. W drugiej części arkusza uczeń wybierał jeden z dwóch tematów wypracowania: rozprawkę albo opowiadanie. Arkusz został dostosowany w taki sposób, aby ograniczona znajomość języka polskiego zdających pozwoliła im zrozumieć czytany tekst. Polecenia do zadań zostały zapisane w języku ukraińskim.

Wyniki uczniów, o których mowa w art. 2 ust. 1 (obywatele Ukrainy)

Wynik uzyskany w % i w punktach

WYKRES 11. ROZKŁAD WYNIKÓW UCZNIÓW

TABELA 18. WYNIKI UCZNIÓW, O KTÓRYCH MOWA W ART. 2 UST. 1 USTAWY (OBYWATELE UKRAINY) – PARAMETRY STATYSTYCZNE

Liczba uczniów	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
804	0	93	40	13	40,94	22,92

Opis arkusza dla uczniów z zaburzeniem widzenia barw

Uczniowie z zaburzeniem widzenia barw rozwiązywali zadania zawarte w arkuszu OPOP-Z00-2305. Arkusz zawierał 19 zadań. Za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań można było uzyskać maksymalnie 45 punktów. Arkusz składał się z dwóch części. Pierwsza część zawierała 18 zadań zorganizowanych wokół dwóch tekstów zamieszczonych w arkuszu: tekstu literackiego (fragment *Balladyny* Juliusza Słowackiego) oraz tekstu nieliterackiego (*Odblokuj swój talent* Jolanty Marii Berent). Wszystkie ilustracje, grafiki i tekst ikoniczny były w odcieniach szarości.

Wyniki uczniów z zaburzeniem widzenia barw

TABELA 19. WYNIKI UCZNIÓW Z ZABURZENIEM WIDZENIA BARW – PARAMETRY STATYSTYCZNE*

Liczba uczniów	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
1	-	-	-	-	-	-

* Parametry statystyczne podawane są dla grup liczących 30 lub więcej uczniów.

CK
**CENTRALNA
KOMISJA
EGZAMINACYJNA**

OKE

OKE
Łomża

Centralna Komisja Egzaminacyjna
ul. Józefa Lewartowskiego 6, 00-190 Warszawa
tel. 22 536-65-00, fax 22 536-65-04
www.cke.gov.pl sekretariat@cke.gov.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Gdańsku
ul. Na Stoku 49, 80-874 Gdańsk
tel. 58 320-55-90, fax 58 320-55-91
www.oke.gda.pl komisja@oke.gda.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Jaworznie
ul. Adama Mickiewicza 4, 43-600 Jaworzno
tel. 32 616-33-99, fax 32 784-16-08
www.oke.jaworzno.pl oke@oke.jaworzno.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie
os. Szkolne 37, 31-978 Kraków
tel. 12 683-21-99, fax 12 683-21-00
www.oke.krakow.pl oke@oke.krakow.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Łomży
Al. Legionów 9, 18-400 Łomża
tel. 86 473-71-20, fax 86 473-68-17
www.oke.lomza.pl sekretariat@oke.lomza.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Łodzi
ul. Ksawerego Praussa 4, 94-203 Łódź
tel. 42 634-91-33, fax 42 634-91-54
www.oke.lodz.pl sekretariat@lodz.oke.gov.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Poznaniu
ul. Gronowa 22, 61-655 Poznań
tel. 61 854-01-60, fax 61 852-14-41
www.oke.poznan.pl sekretariat@oke.poznan.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Warszawie
ul. Józefa Bema 87, 01-233 Warszawa
tel. 22 457-03-35, fax 22 457-03-45
www.oke.waw.pl info@oke.waw.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna we Wrocławiu
ul. Tadeusza Zielińskiego 57, 53-533 Wrocław
tel. 71 785-18-94, fax 71 785-18-66
www.oke.wroc.pl sekretariat@oke.wroc.pl